

JURIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

A. Luiga, J. Lõo, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief.

Sisu:

Brandt, A.: Kiriku ja riigi vahekorras Eestis, lk. 33-39. — k.: Mõni sõna kohtupristavitest, 39-41. — V-v.: Pärandusmaks, lk. 41-48. — VI Õigusteadlaste-päev Tallinas, 21 ja 22. aprillil 1927. a., lk. 48-52. — Riigikohtu tegelus, lk. 53, 60-63. — Kohtuasutiste 1927. a. tegevuse aruanded, lk. 54-59. — Kirjandus: Palvadre, A.: „Das Grundgesetz des Freistaats Estland von 15 Juni 1920 übersetzt und mit Erläuterungen und Sachregister von Eugen Maddiason und Oskar Angelus.“ lk. 63-64. — E.Ö.S. „tõeter-vise“ üleskutse ja palve, lk. 64. — Lisa: Riigikohtu 1927. a. otsused, lk. 1-16.

Kiriku ja riigi vahekorras Eestis.

I.

Usuühingute ja nende liitude seaduse¹⁾ § 1 sisaldab kaks põhimõtet juriidilist normi. Selle § esimeses lõikes öeldakse, et Eesti vabariigi kodanikkudel on õigus koon-duda usuühingusse ja nende liitudesse. Teine lõige määrab, et riik ei toeta ega anna eesõigust ühelegi usuühingule ega nende liidule.

Seega räägib seaduseandja selle § esi-meses lõikes kodanikkude kuuluvusest usu-ühingusse või liitu kui õigusest, ühtlasi samaga eitades nende kohustust olla mõne usulise ühingu liikmeks ja tunnustades samuti täisõiguslikkudeks kodanikkudeks neid, kes ei kuulu mainitud ühingusse²⁾. Säära-

sest ükskõiksest olekust alamate usu suhtes ei võinud juttugi olla tsariaegsel Venemaal: kodanikke, kes mingit usku ei tunnusta vene seadustes ei mainitagi ja praktiliselt oli kohuslik märkida isikutunnistustel ja muil säärastel ametlikel dokumendil omaniku usk. Teatavasti tekkisid sel pinnal diplomaatilised sekeldused vene ja P.-Ameerika Ühisriikide valitsuste vahel. Viimane keeldus märkimast usutunnistust oma Venemaale sõitjate koda-nikkude passidel, vene valitsus jälle tunnustas need passid puudulikkudeks, sest nad võtsid vene võimudelt võimaluse jälgida, et Venemaale sisse ei sõidaks juudid- välismaalased, mis oli seaduse järgi keelatud.

Aga isegi kõrvale jättes neid ja muid sääraseid soovimatusi, tuleb tunnustada õigeaks see eesti seaduseandjate vaade, et kodaniku kuuluvus mõnda usundisse ei oma mingit juriidilist tähendust riiklikult vaate-kohalt. Asjaolust, et isik kuulub usulise

1) Riigi Teataja 27. nov. 1925. a. nr. 183-184.

2) Oletti pole tarvet järeldada seda teesi käsitledava seaduse §-i sisust n. n. vastandõlgitsemise teel (*argumentum a contrario*), sest otsesel kujul leiab see mõtte väljenduse meie põhiseaduse § 11-ndas.

ühingusse või tunnustab mõnd kiriklikku doktriini, ei saa küllaldase kindlustusega järeldada, millised on tema kõlblised omadused üldse ja kuidas seisavad lood tema seadustamisega eriti, sest seadused ju määravad kodaniku kohustused riigi vastu. Sellele võib vastu väita, et usulised vaated määravad inimese ilmavaate ja seega ka suhtumise eetilistele küsimustele. Ei saa aga jätta mainimata, et ka isikud, kelle veendumused ei luba neil omaks võtta mõne konfessiooni dogmasid, võivad, nagu elu kogemused näitavad, olla mitte üksi kindlate kõlbliste, vaid ka usuliste vaadetega. Teiselt poolt ei puudu isikuid, kes tegelikult elus ei toimi selle usu õpetuse järgi, millesse nad kuuluvad. Seepärast ja veel arvesse võttes asjaolu, et nüüdisajal on laialt levinud skeptiline ja tihti otse eitav suhtumine kiriklikele dogmadele mitte üksi intelligentsi hulgas, tuleb tunnustada õigeks meie riigi ükskõiksus oma kodanikkude usulistes ühingutesse kuuluvuse küsimuses. Vastasel korral oleks tulnud eelistada ebaotsesust ja silmakirjalisust otsekohest suhtumisest usuküsimustele. Kuid ebaotsest suhtumisest neile küsimustele kannatavad mitte ainult riigi, vaid ka kirikute huvid, kel pole ükskõik, kui nende liikmeiks on isikud, kes ainult vormiliselt sinna kuuluvad, kuid hingeliselt on võõrad.

Kui kodanikud on õigustatud olema väljaspool usuühinguid, siis on selle paratamatuks tagajärjeks, et neile peab olema antud võimalus toimida perekonnaseisu akte, s.o. sünni, surma ja abielu registreerimist, ilma vaimulikkude osavõtuta. Seepärast võttis Riigikogu ühel ajal usuühingute ja nende liitude seadusega — 12 novembril 1925. a. — vastu ka perekonnaseisu seaduse ³⁾.

See seadus annab ülalmainitud aktidele puhtkodanlise iseloomu ja seda mitte fakultatiivselt, vaid sunduslikult, st. kohustab registreerimisele mitte üksi isikuid, kes väljas-

pool usuühinguid, vaid ka neid, kes kuuluvad neisse ühingusse. Seda Prantsuse, Saksa ja terve rea teiste riikide eeskujul Eesti vabariigi poolt omaks võetud sunduslikku kodanlist perekonnaseisu aktide registreerimist tuleb praktiliselt seisukohalt heaks kista, sest on parem kui kõik sellised teated on ühte kohta koondatud, kui et nad laiali on kahe ametasutise — kodanlise ja kirikliku vahel. Kuid ei saa jätta tähendamata, et andes juriidilise tähenduse ainult mitte usulise iseloomuga toimingulle sel alal, satub seaduseandja vastollu nende kodanikkude veendumustega, kes on kiriklike talitustehardad pooldajad. Nende seisukohalt on haavav seaduseandja vaade kiriklikele talitustele, et need on midagi tähtsusetut, milleta võib läbi saada ilma et seadus oleks rikutud. See märkus käib eriti nende kirikute (Kreeka-õigeusu või apostliku ja Rooma-katoliku) kohta, kes abielu tunnustavad sakramendiks. Katset lahendada seda vastolu seaduse ja usuliste tunnete vahel kompromissiga, ei saa pidada kordaläinuks. Katse ise teatavasti seisab selles, et Eestis on lubatud ühendada ühes isikus koguduse vaimuliku ja perekonnaseisu registreerimise ametniku kutset. See kahe ameti pidamine ongi tegelikult elus põhjustanud soovimatuile nähtustele, nimelt arusaamatustele ja tülidele riikliku ja ilmaliku võimu vahel. Kuid hoopis lubamatu on ta Kreeka-õigeusu ja Rooma-katolikuusu vaimulikkudele. Põhjuseks on vastuolu mõne meie tsiviilseadusliku määruse ja nende kirikute kanoonilise õiguse vahel. Nii näiteks ei tohi apostliku-õigeusu vaimulik, kui ta ei taha rikkuda oma kohustusi kiriku vastu, registreerida abielusid vennalaste vahel, sest sellised abielud, olles lubatud riigi poolt, on kõige kindlamini keelatud apostliku-õigeusu kanoonilise õiguse järgi: Rooma-katoliku vaimulik aga võiks sõlmida abielu sõlmida ainult erilise loa (dispensii) põhjal, kas otsekohe paavstilt või selleks valitud piiskopilt-delegaadilt. Neil põhjustel on arusaadav, et on riike (näit. Inglis-

3) Riigi Teataja 1925. a. № 191, 192.

maal), kus kodanline abielu-registreerimine ei ole sunduslik, vaid omab fakultatiivse iseloomu. Säärane suhtumine kodanlise abielu küsimule ühelt poolt respektierib delikaatselt nende tundeid ja veendumusi, kes usuvad kiriklike talituste pühadusse, teiselt poolt kindlustab täiel määral nende huvid, kes seisavad väljaspool kirikut, või suhtuvad eitavalt usu dogmadele, millesse nad vormiliselt kuuluvad. Samal ajal ei kindlusta fakultatiivne kodanline abielu mitte sugugi vähemal määral kui sunduslik nendesisikute huve, kes soovivad abielluda vaatamata sellele, et nad kuuluvad teine teile usku. Vaimulikud tihti tõotavad nende huvide vastu, kas üldse keeldudes sõlmimast sääraseid segaabiellusi, või sõlmides neid ainult eriliste tingimuste täitmisel, peamiselt kui anti vormiline lubadus kasvatada abielust võrsuvad lapsed ses usus, millesse kuulusid laulatust toimivad vaimulikud. Just säärasest vaimulikkude suhtumisest segaabielludele tingitud takistused olidki põhjuseks, miks Hollandis, sellel kodanlise abielu kodumaal, maksmata pandi see juriidiline instituut juba 1594 aastal ⁴⁾, ajal, mil vaen üksikute usutunnistuste vaimulikkude vahel läks eriti teravaks.

II.

Usuhingute ja nende liitude seaduse §-i teises lõikes loeme, et riik ei anna eesõigust ühelegi usuhingule ega nende liidule. Seepärast ei saa ükski Eestis teotsev usuline asutis ei moraalselt ega füüsilist abi valitsusvõimudelt selleks, et takistada lahkumast isikuid, kes temasse enam ei soovi kuuluda. Samuti ei soodusta riik ka usuhingute püüdeid suurendada propaganda abil oma liikmete arvu. Sellest järgneb, et usuline propaganda on meil lubatud ainult alustel, mis ühised kõigile riigi poolt lubatud usunditele. Hoopis teisiti suhtus niihästi usuvahetusele kui ka usulisele propagandale seadusandlus Vene keisririigis. Seal kuulus ristiusust paganlusse minek,

4) Macejevski, Slavische Rechtsgeschichte (Buss'i saksakeelses tõlkes) IV anne, ltk. 371.

samuti kui minek õigeusust mõnda teise, kristlikku usku, karistatavate tegude hulka, mis ettenähtud Nuhtlusseadustikus⁵⁾. Usuline propaganda õigus mitte-õigeusuliste hulgas kuulus aga privileegina õigeusu kirikule. Seega olid karistatavad mitte ainult isikud, kes oma usku levitasid õigeusuliste hulgas⁶⁾, vaid ka teiste ristiusu õpetuste (luteri-, kalvini-, rooma-katoliku, armeenia-gregoriaani) vaimulikud, kui nad ilma sellekohase loata⁷⁾ oma usku vastu võtsid mõne mitte-õigeusulise vene alama, ükskõik oli see siis muhamedi-, juudi-, või n.n. paganausku⁸⁾. Äsjamainitud vene seaduseandluse määrused, mis asetasiid vene-õigeusu kiriku eesõigustatud seisukorda, olid paratamatud tagajärjed tollest üldisest põhimõttest, et ülemaks ja valitsevaks on Vene keisririigis kristlik kreeka-katoliku õigeusk⁹⁾. Selle põhimõtte vääramatus ilmneb kõige selgemini sellest, et ta oli tingimusteta kohuslik isegi keisrile, kes üldiselt (kuni 17 oktoobri 1905 a. manifestini) oli piiramatu isevalitseja, kuid võis olla ainult õigeusuline¹⁰⁾.

Vana Venerligi vaade õigeusu kirikule kui vankumata riigitoole oli pärit Bütsantsist, kus keisrid seadustes koguni loendasid need dogmad, mida alamad pidid uskuma. See Bütsantsi valitsejate järsult eitav suhtumine südamelunnistuse vabadule on seletatav kaaluvate ajalooliste põhjustega. Kui Ida-Rooma impeeriumis despotismi surve all soikus poliitiline elu, siis koondus mitte ükski intelliigentsi, vaid ka lihtrahva huvi vaidlustele usuliste teemidel. Need vaidlused ei piirdunud puht-teoloogilise alaga, vaid ulatusid oma mõjuga ka riiki valitsevate isikute eluliste huvide piirkonda. Sest usuliste fanaatikute

5) Vene Nuhtlusseadustik 1885 a. väljaanne, §§ 185 ja 188.

6) Sealsamas § 187

7) Sellise loa võis anda siseminister, kellele allusid n.n. võõruskude asjad.

8) Vene Nuhtlusseadustik § 195.

9) Vene seadustekogu I anne I jagu. Põhisead. 1892 a. väljaanne § 40.

10) Sealsamas § 41.

kõrval hakkasid ka lihtsalt auhned ja võimupüüdvad isikud sisendama rahvahulkadele mõtet, et võimuloleva usundi vaimulikud ja neid toetavad riigivõimu kandjad on püha tõe vaenlased ja säarastelt ei või loota ka õiget suhtumist rahva hädale. Arusaadav, et siit on ainult üks samm järelduseni, et iga „õieti“ uskuva inimese kohus on püüda selle poole, et säarastelt isikutelt võetaks valitsemisvõim ja antaks ilmalikkudele ja vaimulikkudele „õige“ usu esindajatele. Tänu laialdasele agitatsioonile levisid sellised, niihästi kiriklikule kui ka ilmalikule võimule äärmiselt soovimatud vaated eriti Egiptuses 4. sajandil, mil kees võitlus Ariuse õpetuse poolehoidjate ja esimesel üldisel kiriku konstiiliumil a. 325 sanktsioneeritud usudogmade tunnustajate vahel.

Ka reas teistes riikides kutsusid usulised vaidlused ja neist tingitud rahutused esile eitava suhtumise südametunnistuse vabaduse printsiibile. Nii näiteks sai Inglismaal 17. sajandil poliitilisele ja sotsiaalsele korrale tõsiselt hädaohtlikuks mitmesuguste sektide võitlus riigi (anglikani) kirikuga ja omavahel. See võitlus teeb meile arusaadavaks, miks filosoof Hobbes oma töös „Leviathan“ väidab, et kuningal on piiramata õigus oma alamatele ette kirjutada, mida nad peavad võtma kui usulist tõe ja mida kui kahjulikku eelarvamist. Selle Hobbes'i mõttega, et riigil on piiramata võim kiriklikkude õpetuste üle, ühines 18. sajandi teisel poolel Goethe oma dissertatsioonis õigusteaduse doktori astme saamiseks, mis ta esitas Strasburgi ülikoolile. Mainitud dissertatsioonis väidab ta, et riigile ei kuulu mitte üksi lõppliku otsustamise õigus kirikuvalitsemise asjus, vaid ka dogmaatilistes vaidlustes kirikute vahel. Strasburgi ülikool ei lubanud tema dissertatsiooni avalikule kaitsmisele. Eriliselt hämmastuda pole siin põhjust, sest dissertatsiooni algmõte käib vastu saksa juristide traditsioonilisele vaatele, et kuigi kirik on omapärane avalikõiguslik, ta siiski pole riigioiguslik instituit. Et Hobbes'i ja Goethe vaated ei sobi meie riigikorraga, see ei vaja

lähemat selgitust, sest nende teostamine looks riigiusu, mis oleks vastolus meie põhiseaduse § 11-ndaga, mille järgi Eesti vabariigis ei ole riigiusku.

III.

Osavõtmatult kõrvale jäädes vaidlustest, milline usk on õige, ei saa Eesti vabariik siiski ükskõikselt suhtuda kõigile usuliste tunnete ja mõtete avaldustele. Seepärast määrab seadus¹¹⁾, et 1) säärase usuühingute ja liitude põhikirjad, mille õpetus või usulised talitused on keelatud kriminaalseaduste järgi, jäävad registreerimata, 2) et registreeritud usuühinguid ja liite võib siseminister sulgeda, kui nende tegevus omandab ühiskondliku korra või kõlbusevastase iseloomu. Ka näib põhiseadus § 11 ette, et riik ei tee takistusi ainult neile usulistele talitustele, mis ei ole vastolus avaliku korra ja moraali nõuetega. Samal ajal seaduseandlus — jäädes truuks südametunnistuse vabaduse põhimõttele — ei loe keelatuks fakti ennast, kui keegi kuulub mõnda usundisse, olgugi et viimane on kahjulik riigile ja ühiskonnale. Põhiseaduse täpse mõtte järgi¹²⁾ omab säärane fakt ainult eitava tähenduse: isik kes kuriteo korda saatnud või kohustuste täitmisest loobub, mis lasuvad temal kui riigi kodanikul, ei saa oma tegevust vabandada toetudes selle usundi õpetusele, millesse ta kuulub. See juriidiline norm omab praktilise tähenduse eriti nende sektide suhtes, kes sõjaväeteenistust ei pea kooskõlas olevaks Kristuse õpetusega. Säärane sekt on menoniidid, kes Saksamaalt asusid Lõunavene-maale veel tol ajal kui veel maksvusel oli n.n. Nekrutiseadustik, mis ei tundnud üldist sõjaväekohustust. Seepärast ei teinud Vene valitsus erilisi takistusi menoniitide vabastamisele sõjaväeteenistusest, kuna samal ajal vabastamisele kuulus hulgaliselt ka teisi riigi alamaid. Sõjaväeteenistuse-seadustiku maksmahakkamisel 1870 a. sai sõjaväeteenistus üldiseks, kuid valitsus lubas me-

11) *Codex Justinianus* I raam. I peat.

12) Usuühingute ja nende liitude seadus §§ 18 ja 12.

13) Põhiseaduse § 11.

noniitidel teda täita mitte ravis, vaid sanitaarasutis. Kuid menoniidid ei leidnud võimaliku olevat sõjaväest osa võtta ka säärasel kaudsel teel, siis lubas Aleksander I neil sõjaväeteenistuse asendada metsatöödega. Kahilemata ei saa Eestis sääraseid eesõigus-tusi olla, sest nad pole ükski vastolus koda-nikkude üheõigusluse põhimõttega¹⁴⁾, vaid ka väikese ja vaese riigi oluliste nõuetega, kes sunnitud on oma iseseisvuse kaitseks kasutama kõiki olemasolevaid jõude.

IV.

Usühingute ja nende liitude seaduse § 2 sisaldab usühingute mõiste definitsiooni: „Usühing on ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühendus, mille eesmärk on oma liikmete usuliste, kõlbliste, heategelikkude, hariduslikkude ja kasvatuslikkude tarviduste täitmine.“ Ei saa jätta tähendamata, et puht-juriidiliselt pole see määrang päris täpne. Kõlbliste tarviduste täitmine pole mitte usuühingute eriline tegevusala, vaid osa usulisi talitusi nagu jutlus, pihtimine ja teised manitsuse ning lohutuse viisid. Seepärast pole mingit põhjust mainida kõlblisi tarvidusi eraldi usuliste tarviduste kõrval. Heategevus pole võõras ühelegi usulisele ühingule, kuid teda ei saa lugeda iseloomustavaks neile kui juriidilistele isikutele, sest sel alal teotsevad nende kõrval riik, linna- ja maa-kogukond kui ka erilised väljaspool kirikuid seisvad heategelikud asutised. Üle selle teotsevad just kirikliku heategevuse alal vähemalt Tallinnas seltsid, kes küll on seotud kogudustega, sest nende liikmeiks on koguduse liikmed ja oma koosolekuid peavad nad koguduste õpetajate juhatusel, kuid neid ei saa siiski pidada koguduse eestseisuse osaks. Mis aga puutub hariduslikku ja kasvatuslikku küllge, siis on usuühinguid, kel raskete finantsolude tõttu puudub võimalus pidada oma õppeasutisi. Ometi oleks ilmselt ekslik arvata, et nad ei kuulu ülalmainitud seaduse alla sel põhju-

14) Põhiseaduse § 6.

sel, et nende tegevus ei haara kõiki alasid, mis loendatud mainitud paragrahvis. Seaduse mõte aga seisab selles, et 1) usühingute eristamistunnuseks on usuliste tarvete rahuldamine ja 2) et need ühingud ja liidud omavad õiguse tegelda heategevuse, hariduse ja kasvatusega. Et usulised tarbed on kiriklikkude asutiste pea-ala, sellele osutab juba sõna kirik, Kirche, церковь. Need nimetused põlvnevad, nagu tõestas tuntud ajaloolane ja Peterburi Teaduste Akadeemia liige Kunik, kreeka- keelest kyriaké, heméra mis tähendab „Jssanda päev,“ st. päev, mil need, kes usuvad Jssanda Jeesuse Kristuse sisse, kogunevad üldiseks palveks. Hiljem hakkasid germaani ja slaavi rahvad (esialgu ainult praeguse Austria lõunapoolises osas) tarvitama omamoodi moonutatud sõna kyriaké hoone jaoks, kus peeti jumalateenistust. Lõpuks haaras see mõiste kogu sama usku tunnustavad kogudused ühes nende juhtidega.

Usühingute ja nende liitude seaduse § 2 sisaldab ka usühingute liidu legaalse definitsiooni: „usuühingute liit on kahe või enama ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühingu koondus.“ Selle stdefinitsioonist ei selgu, kui võrra ühingute õigused sõltuvad liidu tahtest, millesse nad kuuluvad. Aga § 5 ja 6 tekstist on näha, et usuühing omab omandusõiguse. Varasid omandades ja kohtus kaitstes, ei vaja ühing liidu nõusolekut. See tees järgneb § 6-ndast, milline ei tee mingisuguseid kitsendusi ja annab usuühingute liitudele kui ka üksikuile ühingutele õiguse teha kõiki temas loendatud juriidilisi toiminguid. Kuid jättes ühingutele täielise iseseisvuse omandusõiguslikul alal, tuleb arvestada ka seda, et juriidiliselt on võimalik kohtulikkude vaidluste tekkimine niihästi üksikute ühingute kui ka üksikühingu ja liidu vahel, millesse ta kuulub.

Äsjamainitud § 5 loendab usuühingute tuluallikad: „Oma ülalpidamiseks on ühingutel õigus põhikirjas ettenähtud korras määrata maksusid usuliste talituste eest ja vastu võtta liikmemaksu ning annetusi.“ See pa-

ragrahv täiendab § 1 teist lõiget ses mõttes, et riik ei toeta kiriklike asutisi mitte üksi usuliselt, vaid ka majanduslikult. Kuigi me selle juriidilise normi järjekindla teostamise vastu ei vaidle, siiski ei saa jätta tähendamata, et § 5 redaktsioon ei ole rahuldav. Tema täpsest sõnastusest võib järeldada, et usuühing on õigustatud annetusi vastu võtma ainult neilt kodanikelt, kes tema heaks maksusid maksavad, st. oma liikmetelt. Kuid vaevalt küll leiduks alust sääraseks õiguste piiramiseks. Enamasti küll on annetaja huvitatud oma, aga mitte võõra koguduse kasust, kuid võib olla ka teisiti. Nii annetas Tallinna pangaringkonnas hästi tuntud isik viis aastat tagasi suure summa raha, jagades selle kolme luteriusu koguduse ja ainukese Tallinnas asuva kreeka-katoliku kiriku vahel. Säärasele üllasele usulise leplikkuse avaldusele võiks seaduseandlus vaevalt küll suhtuda eitavalt. Kuid kõik võimalikud eksiarvamised oleks välditud vaid siis, kui § 5 lõpus pärast sõnu „vastu võtta“ seisaks litera *a.* sõna „annetusi“ eel *b.*

§ 5 puhul tuleks veel mainida, et ei temas ega mujal selle seaduse tekstis ei leidu määrust, mis sihiks väärtuslike varade usuliste asutiste kätte koondumise piiramisele. Nii soodustab meie seadus veel rohkem kui Vene seadusandlus n. n. surnud kae varade (*biens de la main morte*, Güter der toten Hand) tekkimist, sest Vene seadustekogu järgi võisid isegi õigeusu, st. riigiusu, kirikud ja kloostrid varalisi annetusi vastu võtta ainult riigivõimu loal. Vallasvara vastuvõtuks oli vaja siseministri, kinnisvara jaoks keisri luba ¹⁵⁾.

V.

Usuühingute ja nende liitude seadusest ei saa ei otseselt ega kaudselt järeldada, nagu oleks kirik riigiga kõrvutiseisev, kuigi ainult teatavas mõttes üheõiguslik sotsiaalne organism. Vastuoksa, mainitud seadus ei asetä kirikut — täpsemalt usulisi ühinguid ja

nende liitusid ¹⁶⁾ — mitte avalik-, vaid tsiviilõiguslike asutiste hulka et juriidilisteks isikuteks saada, vajavad oma põhikirjade registreerimist siseministeeriumis ¹⁷⁾. Nõudis-aegsele eesti juristile kujuneb „kirikuõigus“ ainult ajaoolise uurimise esemeks ja maksva õiguse dogmaatilal on tema asemel tegu ainult mõningate spetsiaalsete normidega, mis kuuluvad õpetusse juriidilistest ikikutest. Sellise vaate puhul usulistele ühingutele ja nende liitudele kaovad viimsed riismed keskaja teooriast kahest mõõgast — vaimulikust ja ilmalikust — mis sihitud ühiskonna rahu ja korra rikkujate vastu. Sellele vaatele risti vastu käiva vaate läbiviimine, et kirik allub juriidiliselt riigile, — ei vähenda kiriku moraalsel autoriteeti, vaid kõvendab, nii võõra kui kirik püüab kodaniku tundeid ja mõtteid mõjutada mitte võimupüüdumisega, vaid oma algatuste arukusega. *Non rati-one imperii, sed imperio rationis* ¹⁸⁾. Kiriklike jõudude võitlus usuvaenu ja ükskõiksuse vastu, mida Eestis palju, ei olegi nii lootusetu. Et usulised huvid pole kaotanud oma tähtsust laialdaste hulkade silmis, seda näitavad 17 — 19. veebruari 1923. a. rahvahääletuse (referendumi) tagajärjed ¹⁹⁾, mis suure hääleenamusega (vahekorras 7:1) ära muutsid Asutavkogu Seaduse 2. mail 1920 määruse usu õpetuse algkoolide õppekavast väljaajamise kohta.

Peale selle, kuna meie riigis valitseb juriidilise ususalivuse kõrval ka faktiline, siis ei halva usulist propagandat leppimata vihavaen mitmesuguste usuliste poolehoidjate vahel. Meil ei saa õnneks tekkida midagi, mis meele tuletaks noid veriseid

16) Sõna kirik esineb ainult usuühingute ja nende liitude seaduse III osa pealkirjas ja §§ 22 ja 23-ndas silmonilmna lausele: olemasolevad usulised liidud st. säärasead, mis tekkinud enne seaduse avaldamist.

17) Usuühingute ja nende liitude sead. §§ 6 ja 13.

18) Seda ladina vormelt kohaldasid keskaja prantsuse juristid rooma õiguse määrustele nels Prantsusmaa provintsidel, kus *corpus juris civilis* ei olnud sunduslik.

19.) Riigi Teataja № 35 — 1923. a.

15) Vene sead. kogu x anne I jagu §§ 981, 985.

kokkupõrkeid, mis ette tulevad usulisel alal Indias ja mille põhjuseks on see asjaolu, et mõnesuguseid sümboole, mis ühe usundi harrastajatele on pühimusteks, — teised peavad usulisi tundeid haavavaiks. Nii näiteks austavad Brahma kummardajad ahvi kui püha looma, pidades teda inimese prototüübiks, kuna muhameedlased toetudes kooranile²⁰⁾ arvavad, et see olevus põlvneb

20) Kooran, Sura 2.

inimesest, kellelt Jumal võttis inimliku oleku karistuseks patuse elu eest.

Huvitav, et vastavalt neile algelistele vaadetele, on ses küsimuses lahkeliid ka Euroopa teaduse esindajate vahel. Nii õpetavad darvinistid, et inimene põlvneb ahvist, kuna euroopalise nimega kaasmaalane Karl Ernst v. Baer pidas võimalikuks ainult vastupidist oletust, st. hüpoteesi, et neljakäelised ahvid põlvnevad inimesest.

Alfred Brandt.

Mõni sõna kohtupristavitest.

Igaüks, kellel on tegemist olnud tsiviil kohtuga, teab, kui kulukas on otsuste täitmine. Käesoleval aastal lisati küll iga Rahukogu ringkonna peale üks kohtupristav juure, kuid see asja ei paranda. Kohtupristavite instituut tuleb läbi vaadata ja temas põhjalikke muudatusi ette võtta.

Käesoleva artikli ülesanne ei ole mitte neid puudusi arutama hakaia ja nende kõrvaldamiseks teid näidata — seda tahaksin teine kord teha — siin tahan ainult lühidalt mõnda meie kohtupristavite tegevuse alalt ette tuua, mis selgel keelel räägib, et siin tuleb kiiresti midagi ette võtta, et niisugusena meie kohtupristavite instituut, nagu ta praegu on, jääda ei või. Toon ette arvud ühe Rahukogu ringkonna kohtupristavite teenistusest, et näidata, kui kalliks läheb maksuma rahvale tsiviilkohtu otsuste täitmine. Kui Kohtuministeriumis ja Riigikogus minevat aastal tekkis kohtupristavite arvu suurendamise küsimus, siis Kohtupristavite Nõukogu poolt seati kokkuüldine aruanne kohtupristavite teenistuse kohta. See aruanne oli kahjuks kokku seatud ainult kohtupristavite taksirahade kohta ega käsitanud teisi kohtupristavite sissetul ekuid, nagu päevarahad ja reisi-kulud, mis, nagu me edasi näeme, kau-

gelt ületavad tegelikud kulud ja raske koormana võlgnikkude õlgadel lasuvad. Rahukogus, millest meil jutt, oli 1927 aastal kohtupristavite arv 4, ja nende sissetulekud 1927 a. olid järgmised:

1. taksirahad	929.939 marka,
sõidurahad	647.477 „
päevarahad	55.650 „

Kokku 1.633.066 marka;

2. taksirahad	647.071 marka,
sõidurahad	724.690 „
päevarahad	84.750 „

Kokku 1.456.511 marka;

3. taksirahad	664.926 marka,
sõidurahad	513.044 „
päevarahad	52.872 „

kokku 1.230.842 marka.

4. (selle ringkonna kõige väiksem koht, kohtupristav saab üksi oma asjadega korda ja vähese teenistuse tõttu on Kohtupristavite Nõukogult veel lisasummasid saanud, millede summa minule teada ei ole:)

taksirahad	243.011 marka,
sõidurahad	271.774 „
päevarahad	39.600 „

kokku 554.385 marka.

Ülalettoodud summadele tuleb veel juure lisada igale kohtupristavile tema palk, kuustuhat marka kuus, mis teeb aastas välja — 72.000 marka. Kuustuhat marka kuus hakkasid kohtupristavid saama 1 aprillist 1927 a., kuni selle ajani said nemad 5000 m. kuus + poolekuulised lisapalgad, nagu iga teine riigiteenija. Peale selle saavad kohtupristavid, seaduses ettenähtud arstiabi ja perekonna-abiraha.

Ülaltoodud arvusid siimitsedes, saame hoopis teise pildi kohtupristavite teenistusest, kui taksirahade aruande järele otsustada võib. Igal kohtupristavil on muidugi kulud — kantselei, planketid, sõidukulud, jne., kuid tegelikud kulud on palju vähemad neist summadest, mis tema kulude arvel sisse võtab täiesti seaduse alusel. See on temal võimalik selle tõttu, et tema sõidab välja korraga mitmes asjas, ning iga asja pealt võtab sõidu- ja päevaraha. Viimane kohtupristavite taksiseadus 30. märtsist 1927 a. tõi selles (§15) väikese muudatuse, nimelt — kui ühe ja sellesama väljasõiduga kohtupristav täidab kaks või rohkem toimingut ühe ja sellesama isiku ülesandel, siis arvatakse sõidukulud ja päevarahad ühekordselt. Kuid sel muudatusel ei ole suurt praktilist tähtsust, sest kohtupristav, kuhugi välja sõites, täidab korraga mitme isiku ülesanded ja iga ülesande täitmise eest võtab omad päeva- ja sõidurahad. Mis puutub kantseleisse, siis kohtupristav peab endal 1—3 ametnikku ja maksab neile hariliku kantseleiametniku palga — 50 kuni 100 kr. kuus. Päevaraha väljasõitude korral saab kohtupristav ülalnimetatud 30. märtsi 1927 a. seaduse põhjal 100 mk. päevas (enne seda sai 150 mk.), nii et — päevarahade summasid arvesse võttes — tema väljasõidu päevade arv aastas kaugelt ületab hariliku kodaniku aasta päevade arvu. Igatahes kohtupristavitel jääb suur osa päeva- ning sõidurahadest üle enda kasuks. Kõiki neid kulusid maksab lõppude lõpuks võlgnik ja peab tunnistama, et teda tsiviilseaduse mitte-

täitmise või nende vastu eksimise eest valjult rahaliselt karistatakse — kohtupristavite kasuks — maksvate seaduste põhjal. Lehitsedes ühe kohtupristavi 1927 aasta toimetusi, paistis silma, et just väikeste nõudimiste täitmine kulurikas on, et just väikesemad võlgnikud nende kulude all tunduvatult kannatavad. Toon mõned näited ühe kohtupristavi toimetustest:

1. nõudmine 3000 margalise vekslijärele ühes $\frac{1}{2}\%$ jaku- ludega. Kohtupristav nõu- dis sisse — nõudja hääks 3439 mk., ja täitekuludeks 2330 mk. —
- Nii siis võlgnik, selle eest, et tema 3000 mk. õigel ajal ära ei maksnud, pidi maksma 5.769 mk. —
2. 7.500 margaline nõudmine. Kohtupristav nõudis sisse nõudja hääks 8858 mk., täitekuludeks 2440 mk. —
3. 1800 margaline nõudmine (veksli järele). Sissenõutud nõudja hääks 2208 mk., täitekulusi 1578 mk. —
4. 2500 margaline nõudmine (veksel). Sissenõutud nõudja hääks 2953 mk., täitekulusi 1758 mk. —
5. 1000 margaline nõud- mine. Sissenõutud nõudja hääks 1000 mk., täitekulusi 1131 mk. —
6. 5000 margaline nõud- mine (veksel). Sissenõutud nõudja hääks 5562 mk., täitekulusi 3493 mk. —
7. 1378 m, nõudmine (veksli ülejäak). Sissenõutud nõudja hääks 1378 mk., täitekulusi 2447 mk. —

Need on üksikud näited, kuid nendest näeme, et just vähemate summade sissenõudmine kulukas on. Suuremate summade sissenõudmise juures ei ole kulude suurus nii silmapaistev.

Et rahade sissenõudmine kulukas on, näitavad veel järgmised arvud: Kohtupristav (nr. 1 all) on nõudjate kasuks 1927 a. jooksul sissenõudnud 9.301.536 marka ja selle summa sissenõudmine on maksuma läinud umbes 1.800.000 marka.

Nagu näeme, käivad kohtupristavite käest läbi suured summad, kuid kautsjoniks on neil määratud ainult 100 000 mk = 1000 kr., missugune summa ei vasta sugugi nende vastutusele. Seda on ka meie riigikassa juba tunda saanud. Kui ma ei eksi, siis 1928/1929 aasta eelarvesse on võetud um-

bes kaks kuni kolm tuhat krooni, mis riigikassal välja tuleb maksta kui ühe kohtupristavi poolt raisatud raha, ja juba järgmisse eelarvesse tuleb võtta teise kohtupristavi poolt raisatud summad, mis ületavad üle kümne tuhande krooni ja millest riigikassal tuleb välja maksta umbes 7—8 tuhat krooni.

Kordan, et kõik selles kirjutises etteotud andmed tunnistavad ainult ühte — siin on tarvis reforme. —

—k.

Pärandusmaks.

Ajalooline ja võrdlev käsitlus.

Ühenduses Riigikohtu üldkogu otsusega 1. det. 1924. a. on „Õiguse“ lehekülgedel pärandusmaksu seadusele pühendatud nii mõnedki artiklid ja nii viimane Judex'i¹⁾ poolt kirjutatud artikkel käsitleb pärandusmaksu seadust palju laiemas ulatuses, puudulades seejuures ka ülalnimetatud Riigikohtu otsust. Tahan käesolevaga puudutada pärandusmaksustamise ebanormaalsusi, mille tagajärjel tekkis mitmesugune kohtupraktika, Riigikohtu üldkogu otsus ja järgnev poleemika „Õiguse“ veergudel ning viimaks nimetatud Judex'i viimane artikkel tema lühikese lõppkokkuvõttega „Tagajärjed ja väljavaated“, mis autori arva-tes sisaldavad põhimõtteid, millede vastuvõtmisel rahulduks korraga 2 võimalust, suureneks pärandusmaksu määr ühest küljest ja väheneks pärandusmaksustamise raskus teisest küljest. Selleks et tulla teatud seisukohale, luban endale tarvitada kaht meetodi: ajaloolist ja võrdlevat. Kõige pealt üsna lühikestes üldjoontes puudutan maksva pärandusmaksu seaduse tekkimist ja teiseks neid aluseid,

mis aset leiavad käesoleva aja maksude seaduseandluses. Maksvusel oleva pärandusmaksu seadust puudutan ainult nii palju, kui seda mul eesmärgi saavutamiseks tarvis, seda enam, et viimane juba toodi artiklis „Meie pärandusmaksu seadus.“

Pärandusmaksu seadus Eestis ilmub Vene pärandusena ja ehk küll temas Eesti ajal mõningaidki muudatusi (määrade suurus ja progressiivsus) tehtud, siiski tugeneb maksustamine ka käesoleval ajal endistele alustele.

Vene ajal hingemaksu ärakaotamine kutsus välja muudatuse ka teistes varem maksvusel olevates seadustes ja uute maksude maksmapanemise: suurendati maksvusel olevat maksu kinnisvaradelt ja pandi maksva maks tasuta üleminevate varanduste pealt.

Seaduse eelnõu tema arutamisel kutsus enese vastu tugevaid pealetunge Vene Riiginõukogu reaktsooniliste liikmete poolt. Vene 1882. a. pärandusmaksu seadusse avaldas ka mõju tolleaegne Preisi seadus 30. märts. 1873. a., aga kahjuks seaduseandja ei loonud Preisi Erbschaftsteueramtidele analoogilistena asutisi kohalikkude spetsiaalorganide näol. Kohalikkud spetsiaalorganid eksisteerivad Saksa-

1) „Õigus“ nr. 3 — 1927 a.

maat veel praegugi (samal kujul ka Prantsusmaal eksisteerisid ammu *bureaux d'enregistrement*, samad asutised eksisteerivad ka teistes maades). Käesoleva parandusmaksu seaduse maksmapanemise momendil fiskaalseks organiks kubermangus oli Kroonupalat. Maksuinspektorite instituti siis veel ei olnud (see loodi 30. aprilli 1885. a. seadusega). Uns seadus pandi maksuma ilma kohalikkude järelevalveorganideta ja kubermangu linn, kus asus Kroonupalat, oli sagedasti liiga kaugel parandusvara asukohast. Järgnev maksuinspektorite instituudi loomine ei avaldanud mingit mõju parandusmaksusse. Parandusmaksu seaduse määrused maksuinspektorite kohustuste kohta uuesti avanenud paranduste suhtes kandsid täiesti laialipaisatuse ja ebamäärasuse ilmet. Vene ajal maksuinspektorid seisid väga kaugel parandusmaksust. Ka eesti ajal ei ole selles suhtes mingit muudatust tehtud. Selge, et puuduliku järelevalve tõttu kogu maks võib muutuda fiktiivseks. Vene 1882 a. parandusmaksu seaduse järele oli maksu % õige madal ja liikus 1 kuni 8%. Parandusmaksu alla kuuluv paranduse osa (Erbfallsteuer) ja maksuprotsent olenes pärijate sugulusvahekorras parandusjätjaga. Parandusmaksu määr Jaapani sõja ajal suurendati $1\frac{1}{2}$ korda ($1\frac{1}{2}$ - 12%). Esialgu seaduseandja arvas parandusmaksu väljaarvamise ajutiselt usaldada kohtu hooleks, kuid need „ajutised reeglid parandusmaksustamisest ja parandusmaksu väljaarvamise korras parandusvaradelt“ olid jõus kuni Keiserriiigi kokkuvarisemiseni. Veel sel samal 1882. a. oli ette kavatsatud parandusmaksu asjade ajamine panna Rahaministri poolt määratud eriliste ametnikkude peale, kuna kohtuasutistele oli see usaldatud ainult ajutiselt. 1895 a. tehti kergendus maaomanikkude huvides. Tuleb märkida, et talumaad, n. n. hingemaad olid vabad parandusmaksust juba 1882. a. seadusega. Sel kujul olid vabad maksust: a) maad maakondades, kui neid

pärisid parandusjätja abikaasa või otsejõones alanevad või ülenevad sugulased ja b) talurahva n.n. hingemaad, kui need üle läksid talurahva seisusest isikutele. Tähen-datud kergendused (eesõigused) eraldasid välja maksumaksjate hulgaast peaaegu kõik talurahva, samal ajal ka mitte talupoja seisusest maaomanikkude kõige lähemad sugulased. Senati praktika seletas seda eesõigustust maakondades asuvate maade peale väga laialdaselt ja tunnistas maksuvabaks ka põllumajandusliku inventari ja põllumajanduslikud ettevõtted (näiteks viinavabrikud). Pealeselle kogu seaduse maksu-olekul oli parandusmaksust vaba kodune sisseseade (peale kapitalide), mis ei too sissetulekut ega kujuta parandusjätjal kaubanduslikku ega tööstuslikku vahendit. Senati praktika seletas koduse sisseseade mõistet õige laialdaselt. Selle seletuse mõtte järele kuulusid kõik väärtasjad, muude hulgas ka kaliiskivid ja kollektsioonid, mis ei olnud parandusjätjal kaubanduslikuks ega tööstuslikuks vahendiks, koduse sisseseade hulka, sõltumata sellest, kas need olid antud hoiule kolmandate isikute kätte või mitte. Võrdselt sellele, kui nad hoiti pangas ja järelikult ei kuulunudki majapidamisse.

Samuti iga parandusosa maksustamise miinimum oli küllalt kõrge. Iga parandusosa, mille väärtus ei ulatunud üle 1000 rbl., oli maksuvaba. Maksustamise aluseks oli paranduse koosseisu teadaanne, mis esildati pärijate poolt kohtule. Kinnisvara hindamisel peale teadaandes tähendatud, pärijate poolt tehtud hindamiste, võeti arvesse veel n. n. seaduslikud hindid, milledest madalamalt kinnisvara ei võidud hinnata. Seaduslikud hindamised olid tihti tunduvalt madalamad kinnisvara tegelikust hinnast. Mis puutub vallasvarasse, siis seal mõned liigid olid seaduses ette nähtud ja pärijate madalam hindamine ei võinud aset leida, nagu vekslid, võlakohustused, välisvaluuta, protsentpaberid, eluaegse kasutamise õigus (eluaegne rent),

määratud või määramata või koguni igaveks ajaks kohuslikuks tehtud maksed. Aga seaduses ei olnud juhiseid, kuidas toimida teist liiki vallasvara hindamisega, nagu kaubad ja põllumajanduslik inventar.

Kui oli kadunu poolt tehtud testament, siis pärijad tahes või tahtmata, välja arvatud juhtumid, mis ette nähtud B. E. S. art. 2446, 2447 K. 2 ja 2450, olid sunnitud kohtu poole pöörduma. Pärijad seaduse järele võivad oma pärimise õiguste kindlakstegemise kohta pöörduda kohtu poole; on ka juhtumeid, et pärijad asuvad faktiliselt päranduse valdamisele ilma kohtu poole pöördumata; praktika on näidanud, et niisuguseid juhtumeid on kaunis tihti, isäranis kui pärijaiks ilmuvad pärandusejätja ligemad sugulased.

Ei Baltimaadel, samuti ka Vene siseriigis maksvate seaduste järele pärijad ei ole kohustatud kohtu poole pöörduma oma pärimise õiguste kindlakstegemiseks; ainult siis, kui asuvad faktiliselt varanduse valdamisele, pidid vene ajal 3 kuu jooksul (nüüd muudetud) teadaande päranduse koosseisu ja väärtuse kohta rahukohtunikule esitama, kasutamise või vastuvõtmise päevast arvates. Kuid tegelikult pärijad seda tihtipeale ei teinud, vastava järelevalve puuduse tõttu, sest mingisugust süstemaatilist registreerimist avanenud päranduste kohta kohtud ei pidanud, niisamuti ka Kroonupalatid, mispärast pärandusmaks määrati kindlaks alles mitme aasta pärast; tihti kaotas aga riik õiguse pärandusmaksu võtta 10 a. aegumise tõttu. Pärandused kirjutati üles, ilma et oleks selle juures olnud riigi fiskuse esindaja, mis aga väga tähtis on kaupade ja praeugusel ajal ka põllumajandusliku elava ja elutuinventari üleskirjutamisel. Ka ses juhtumis kui varandus kohtupristavi poolt hoiukorras üles kirjutati, ei võtnud maksuinspektor mingisugust osa. Üldse maksuinspektori kui kohaliku organi võimupiirid olid täiesti kindlaksmääramata. Nagu Ots. Maks. Departemangu ringkir-

jast näha on, maksuinspektor ei olnud alaline organ pärandusaejus, а действовалъ только в порядкѣ порученія.

Tuleb üldse tähendada, et vene Senat oma arvririkastes seletustes asus kindlalt sellele seisukohale, et maksuseadusi ei või laiendavalt seletada (Üldkogu 1893 a. nr. 13, 1895 a. nr. 23, 1904 a. nr. 4, 1907 a. nr. 34 ja teised). Senati seletuse järele Kroonupalatil ei ole mingisugust õigust nõuda asjast huvitatud isikutelt dokumente, nende hulgas ka võlakohustusi, mis võiksid tõendada kui võrd õieti on teadaanne varanduse koosseisu ja väärtuse kohta kohtule esitatud.

Kroonupalatil on õigus ise tervet või puuduvat pärandusmaksu välja arvata järgmisel kolmel juhtumil, sellejuures võivad maksu suuruse kohta pärijad vastu vaielda; sel juhtumil annab Kroonupalat asja kohtu otsustada. Need kolm juhtumit oleks:

1) kui teadaanne päranduse kohta ei ole pärijate poolt tähtajaks kohtule esitatud (ст. 8 врем. прав. Прм. С. § 19.);

2) kui kohtusse sisseantud teadaandes puudub seesugune varandus, mis maksu alla käib (ст. 8 в. пр. пр. Прм. С. § 26).

Senator Isatshenko arvamise järele kohus on kohustatud asuma pärandusajade ja testamentide läbivaatamisele ka siis, kui pärijad ei ole palvele juure lisanud teadaannet päranduse koosseisu ja väärtuse kohta. Niisugusel juhtumil tuleb kohtul piirduda ainult sellega, et kinnitab pärijaid pärimise õigustesse ehk tunnistas testamendi seadusejõusse astunuks, saadab ära kirja omast otsusest Kroonupalatile, kuid ei anna pärijalle otsust või testamenti ühes vastava pealkirjaga tema seadusejõusse astumise üle ennem välja kui on saadud Kroonupalatilt teade selle kohta, et pärandusmaks on välja arvatud ja tasutud või üldse pärandusmaksu alla ei käi.

3) Kui Kroonupalatis saadud Rahukohunikule, Rahukogu või уѣднаго члена О. Суда otsuse ära kirjast osutub, et päran-

dus on hinnatud mitte kooskõlas selleks ettenähtud pärandusmaksu seaduse määrustega või nende poolt väljaarvatud pärandusmaks on väiksem (cr. 9 brem. np.).

Viimast, s. o. 3-dat juhtumit eesti pärandusmaksu seadus ei puuduta. Seadus ei näe ette, et varapärijad võiksid pöörduda Kroonupalati poole palvega pärandusmaksu nende poolt ettepanud deklaratsioonile järele välja arvata. Praktikast tuleb niisuguseid juhtumeid väga vähe ette. Senati seletuse järele niisugune arvestus on maksev, kui pärijad on sellega nõus, vastasel korral tuleb pärijal kohtus kaebust tõsta.

Väljaspool neid kolme, eesti ajal kahte juhtumit Otsekoheste Maksude Peavalitsusel ei ole õigust täiendavat pärandusmaksu välja arvata ega muuta kohtu poolt kindlaks määratud maksu summat, vaid võib ainult maksu määramise suhtes kohtu otsuse peale edasi kaevata tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud erakaebuse korras.

Sissetulek pärandusmaksust Venes, Prantsusmaal ja Inglismaal.

Pärandusmaksu kergendused ja nõrk kohalik järelevalve olid küllaldaseks põhjuseks selleks, et sissetulekud, mis saadi tasuta üleminevate varanduste pealt (pärandus- ja kingitusmaks), viimastel enne-revolutsiooniaegsetel aastatel väljendusid tuhandetes rublades:

1910 a. —	10.070
1911 a. —	12.189 (Otsekoheste Maksude
1912 a. —	11.087 Departemangu andmete
1913 a. —	13.345 järele)
1914 a. —	11.402

Sissetulek 1916 a. eelarve järele oli 12 miljonit, sama palju oli ette nähtud ka 1917 a. kohta. Sarnaseid võrdlemisi väikesed sissetulekuid tuleb sellega seletada, nii kui ülalpool tähendatud, et kaupade ja põllumajanduse üleskirjutamist maksuinspektor üldse ei toimetanud ja deklaratsioon, kuigi esitati, siis niisuguse hiljaksjäämisega, et selle kontrollimine oli mõteta. Selle tagajärjel kõik maksukoorem langes

ainult linna kinnisvarade ja pankade hoiulevate rahaliste kapitalide peale, välja arvatud mõned üksikud erandid.

Prantsusmaal eksisteeris pärandusmaks juba ammu. Kuninglik edikt juba 1703. a. nõudis küljjoones pärijale päranduse teel ületäinud kinnisvara pealt pärandusmaksu n. n. *le droit de centième denier* tasumist.

Pärast suurt revolutsiooni sai keeruline maksude süsteem muudetud üheks maksuks *droit d'enregistrement* nime all. Sellepeale vaatamata, et pärandusmaksu seadus oli juba üle 100 aasta maksey olnud pärast revolutsiooni, oli tema siiski väga ebakohane, sest maksu alla käis brutto pärandus, ilma võlgade mahaarvamisteta. Prantsuse pärandusmaksu seadus sai reformeeritud untel alustel 25. veebr. 1901. a. seadusega, millega sai läbi viidud progressiivne maksustamise viis. 20. sajandi algul maksu sissetulekud kõikusid 200 — 220 miljoni fr. vahel. Kõrgemaks maksu % oli 18, kui väga suur pärandus läks üle 6 astme pärijale. Suurte sissetulekute peale vaatamata 1910. a. kõrgendati maksu % märksa (kõrgem % määr kuni 29 %); pärijad üle 4. astme võrreldi võrrestega.

Inglismaal oli teissugune maksustamise kord. Esiteks võeti maks pärandustombu pealt, selle peale vaatamata, missuguses sugulussidemes seisid pärija pärandusjäätjaga ja pärast iga üksiku päranduse osa pealt (*Estate duty, Erbanfallsteuer*). Selle kohta pärast pikemalt. Ka Inglismaal oli pärandusmaks juba ammu, mis muudeti untel alustel n. n. *Harcourt reformiga* 1894. a. Seda reformi puudutame pärast. 1897. a. tuli sisse pärandusmaksu 10.830.000 naela. Pärast n. n. *Lloyd Georgi reformi* 1911 a. 25,9 milj. naela.

Eesti seaduseandlus pärandusmaksu alal.

Seadusega, mis avaldatud R. T. 8. mail 1920. a. (R. T. Nr. 67/68 — 1920 a.) algas

Eesti seaduseandlus pärandusmaksu alal. Varem maksvusel olnud Vene seaduse järele kõik tasuta ülemineku juhtumid maksustati üht moodi. Ülal tähendatud seadus eraldas pärandusmaksu nõnda, et nüüd kingituslepingud maksustatakse teistel alustel. Maksumääradesse avaldas mõju tolaeagne tendents võimalikult maksu tõsta, progressiivse maksustamise juures maksu määrad olid üsna kõrged. Kuid selle peale vaatamata maksu sissetulek jäi endiselt väikeseks; see tuli aga sellest, et jäid maksuma vana viisi vene seaduse järele n. n. seaduslikud hinded, kusjuures tuli võtta linnas asuvate kinnisvarade kohta 1 vene rubla asemel 1 eesti mark ja maal asuva maa-ala kohta 1 rbl. = 4 Emk., mille tagajärjel tuli varandust märksa madalamalt hinnata, kui tema tegelik väärtus oli. Võtame näiteks linnas asuva kinnisvara, mille pärib lihtsuse jaoks 1 astme pärija. Oletame, et kinnisvara kõrgem seaduslik hind on 10.000 rbl. Vene ajal oleks selle varanduse pealt tulnud maksta 150 rbl. pärandusmaksu, kuid nüüd ainult 200 mk. Maaomanikkude kergenduse ärakaotamine ei annud samuti paremaid tagajärgi, sest siin 1 rbl. asemel võeti 4 Emk., mis on võrreldes üsna vähe. Uus 3000 m. suurune minimum on liiga väike ja mitte õiglane, sest pärijail tuleb päranduseks saadud hoisummade pealt, mis pankades hoiul ehk mis pärandusjätjal jäi saada riigi asutistelt palga või mõnel teisel näol, rohkem pärandusmaksu maksta kui pärijail, kes saavad terve kinnisvara, mida maksustati seaduslike hinded alustel.

Väike sissetulek sundis Rahaministeeriumi maksvusel oleva pärandusmaksu seaduse läbivaatamisele asuma ja juba 1921 a. lõpul esitati vastav seaduse-eelnõu Riigikogule. Seaduse-eelnõu muutis radikaalselt maksva korra. Oli ette nähtud pärandusombu maksustamine (Nachlasssteuer) ja pärandusosade maksustamine (Erbanfallsteuer). Päranduse deklaratsioon tuleb

sisse anda kohaliku maksuinspektorile 6 kuu jooksul (§ 32) pärandusjätja surmapäevast arvates ühes pärijate hind (§ 35 p.e.). Seaduslikud hinded kaotati ära. Erapärijate poolt ülesantud hindamised kontrollitakse jaoskonna tulumaksu-komisjoni poolt, mille eesistojaks oli kohalik maksuinspektor ekspertide osavõttel. Päranduse väärtuse hindamist toimetatakse tema hariliku müügihinna järele (§ 19). Kinnisvarade keskmist tulu korrutati 20-ga (§ 20). Kaebused jaoskonna komiteede peale antakse peakomitee nimele (§ 48) jne. Pärandusmaksu üleandmine maksuinspektorite kätte ei leidnud vastutulekut ja juba Riigikogu komisjonis tunnustati seaduseeelnõu vastuvõtmatuks ning anti Valitsusele tagasi.

Rahaministeerium oli sunnitud minema vana teed; tõsta maksustamist seaduslike hinded kõrgendamise teel. Riigi Teatajas nr. 89—1922. a. avaldatud pärandusmaksu muudatuste seadusega kõrgendati märksa seaduslikud hinded linnas ja maal asuvate kinnisvarade kohta. Iseäranis suur seaduslike hinded kõrgendus oli linnades ja alevites leiduvate kinnisvarade kohta, samuti ka väljaspool linna ja alevi piire asuvate kinnisvarade kohta, kui nendel on tööstuslik või äriline iseloom (veskid, suvilad, poed jne.). Viimase liigi kinnisvarade kohta maksvad seaduslikud hinded alandati R. T. nr. 1/2—1923 a. avaldatud pärandusmaksu muudatuste seadusega. Viimane seadus jättis pärijalle õiguse paluda toime panna ümberhindamist, kui pärijate arvates seaduslikud hinded kõrgemad on kui tegelik väärtus. Tegelikult kasutatakse seda soodustust pärijate poolt võrdlemisi vähe, keskmiselt 1 juhtum aastas, millest võib järeldada, et seaduslikud hinded ei ole kõrgemad tegelikust varanduse väärtusest. Pärijad nähtavasti kardavad, et hindamise komisjon võib kõrgemalt hinnata kui seaduslik hind, mis loomulikult toob enesega kaasa ka suurema maksu. R. T. Nr. 43—1923 a. avaldatud seadus muutis kohtuasus-

tiste kompetentsi ja nüüd 1 kohtuastmeks ilmub Rahukohtunik, mis alguses kutsus esile suure arvu erakaebusi, pärandusmaksu määramise suhtes Rahukohtunikku otsuste peale. Nii kui ülaltoodust näha, Eesti seadusandlus ei ole mingisuguseid mündatusi teinud vene ajal maksva korra kohta ja seepärast on tungiv vajadus maksvat pärandusmaksu seadust põhjalikult muuta. Maksva korra või õigem maksva seaduse puuduste tagajärjeks oli Riigikohtu otsus 1. det. 1924 a.

Riigikohtu üldkogu otsus 1. detsembrist 1924 a. samuti ka hiljem Riigikohtu tsiviil-osakonna poolt tehtud otsused, näiteks toim. Nr. 727—1926 a. tegid kindlaks, et maksustamisele kuulub päranduse tomp selles koosseisus, mis oli pärandusjätja surma momendiks. Pärandustombu hindamisel kui see hindamine toimetatakse pärast R.T. nr. 89—1922 a. R.T. nr. 1/2 — 1923 a. seaduste maksmahakkamist, tuleb käsitada nende seaduste hinde norme. „Õiguse“ veergudel Judex *) avaldab oma arvamise, mis ei ole kooskõlas Riigikohtu väljakujunenud praktikaga samuti ka vastaste seisukohaga.

Luban endale ligemalt puudutada seda küsimust tema teoreetilise ja praktilise tähtsuse pärast.

Päranduse maksustamine.

Millise pärandusvara koosseisu pealt peab pärija pärandusmaksu maksma, kas selle pealt, mis oli olemas pärandusjätja 1) surma päeval või 2) selle pealt, mis oli sällinud või koguni uuesti juure tulnud, kui pärija oma tahet avaldas päranduse vastu võtta? Kumb neist vaadetest on õigem ja vastavam meie pärandusõigusele ja pärandusmaksu seadusele ning määrustele? Judex tunnustab õigeks jaatava vastuse oma telse küsimuse peale.

Selleks et tõestada oma vaatepunkti, tarvitab Judex pärandusmaksu seaduse § 1-se mõtet: „Pärandusmaksu võetakse

päranduse teel üleminevate varanduste pealt.“ Nähtavasti loebpärandusmaksu seaduse teised §§ täiesti mitte tarvilikkudeks ülesseatud küsimuse lahendamiseks; igitahes ise ei tarvita ühtegi teist pärandusmaksu artiklit. Edasi järeldab, et ühes varanduse üleminekuga tekib ka pärija kohustus maksta tema kätte üleläänud varanduse eest ja pöörab Balti Era-Seaduse poole, mis peab andma vastuse selle peale, mis tuleb arusaada mõiste „üleminek“ all. B. E. S. järele loetakse pärandusvara pärijale üleläänuks pärija sellekohase tahteavalduse läbi (B. E. S. §§ 2622—2638), päranduse tomp — juriidiline isik (B. E. S. §§ 713 ja 1692), mille koosseis võib muutuda päranduse vastuvõtmise momendiks.

Edasi järgnevad väljavõtted härra Sehrvaldti artiklist ja ühes sellega ka lähene mine kardinaalse küsimuse lahendamisele, mis seotud päranduse vastuvõtmise tagasilulatuva jõe õpetusega (sln Rooma õiguse mõju, nagu autor tähendab). Selle järele autor pöörab vene õiguse ja Senati praktika kui faktorite poole, mis võimaldavad tema arvates eksliku vaate sisse juurdumist.

Kõigepealt, vene õigus käesolevas küsimuses sarnaneb B. E. S. Ja tõesti, § 1254 kõlab nii, et avanenud päranduse peale pärijal on õigus juba omaniku surma momendist. Ning samuti B. E. S. § 1693 ütleb, et „Die Befugnis in die Gesamtheit der vermögensrechtlichen Verhältnisse eines Verstorbenen oder rechtlich für tot Geltenden un mittelbar einzutreten, heisst Erbrecht und Erbe derjenige, dem diese Befugnis zusteht. Der auf diese Befugnis gegründete Eintritt in die Rechtsverhältnisse des Erblassers wird Erbfolge genannt.“ Edasi, art. 1255, pärijail on õigus kas pärandust vastu võtta või loobuda sellest „отречься“ (Tähendan selle juures, et äraütlemine võib sündida ainult päranduse avanemise momendist. Tulevikus pärandusest äraütlemine ei oma mingisugust tähendust, väljaarvatud juhtumid, mis ettenähtud X k. art. 1002). Mis

*) Vaata „Õigus“ nr. 8 — 1927.

on „äraütlemine“ (отречение)? Sellepeale vastab sama X k. art. 1265, et äraütlemine — mitte vastuvõtmine. Edasi B. E. S. art. 2622. „Der Anfall der Erbschaft gibt zunächst nur die Möglichkeit Erbe zu werden. Damit die Erbfolge wirklich eintrete, die Erbschaft vom Berufenen erworben werde, bedarf es noch einer Willenserklärung des Letzern, dass er die ihm angefallene Erbschaft antreten, d. i. annehmen wolle.“ „Съ самой кончины владѣльца“ „unmittelbar“ „принять или отречься“ „Willenserklärung“.

Kus on siin lahkeliid B. E. S. ja X. kõite vabel. X kõite § 1255 selgelt ja kindlalt nõuab päranduse vastuvõtmist, samuti ka B. E. S. § 2622 (võrdle prof. Scherschenevitschi 728 — 735 leheküljel). Enamus vene tsiviiliste ühes Senatiga tunnistavad, et vene seadus seisab päranduse vastuvõtmise vaatepunktil. Otsida pinda tagasiulatava jõu teooria edasi arendamiseks võib ühesuguse eduga X. kõites ja B. E. S. Tõsi, Senati ühes vanas seletuses, mida Judex esile toob, on lause: „päranduse juriidiline üleminek sünnib juba pärandusejätja surmapäeval“, kuid see ainult tõendab, et juriidilise analüüsi peensused ei ole kerge asi ja vead on võimalikud.

Ülaltoodud paragrahvid täpselt määravad kindlaks, et B. E. S. samuti ka X. kõite järele päranduse avanemise momendil omandatakse ainult pärimise õigus, kuna aga vastuvõtmisest peale astub pärija kõigi pärandusejätja juriidiliste vahekorradesse, saab õiguste ja kohustuste subjektiks nii era kui ka avalikkude õiguste kohta.

Mis puutub sõnasse „pärandustomp“, siis X kõites ei ole sarnast määrust, mis B. E. S. Samuti ei tunne X kõide terminit „juriidiline isik“. Praktika lõi seesuguse termini ja ümberpöörduvalt sama praktika ei tarvita ametliku lauset „словіе лицъ“.

Tsiv. kp. seaduse § 215 nõuab, et nõudmisega pöördutakse „къ лицу умершаго собственника“ — fiktiivne isik, mitte füüsiline subjekt. On selge, et teoreetili-

selt „juriidiline isik“ on selgem juriidiline terminus ja kui *terminus technicus* on väga kasulik. Praktilised tagajärjed aga on samad.

Mis puutub tagasiulatavasse jõusse, siis tuleb tähendada, et nõnda oma arvamist ei formuleeri mitte ainult Senati praktika, vaid ka üks suurematest vene tsiviilistidest prof. Scherschenevitsch „Sündinud vastuvõtmine, olgu järgnenud see kas kohe pärast päranduse avamist või jälle märksa hiljem sellest, fiktsiooni tõttu suhtub päranduse avamise momendile, sest päranduse juriidiline isiklus loodi ainult pärijate huvides. Keegi peale nende ei saagi kasutada seda väärtust, mille moodustab mahajäänud varandus kuni vastuvõtmiseni“. See tagasiulatav jõud on vaja täienduseks varanduse vastuvõtmisel. Tuleb tunnistada, et õigus otsida mitte seaduslikult võõraisse kättesse sattunud asja, ehk see küll enne varanduse vastuvõtmist juhtus, on pärijail, ja selle õiguse reaalsuses ei saagi kahelda. Samuti on pärijatel õigus nõuda aruannet pärandustombu valitsemise kohta pärandustombu hooldajalt. Pärandustomp on juriidiline isik, aga ta ei ole iseseisev õiguse subjekt, vaid, nagu tabavalt tähendab seda prof. Scherschenevitsch, loodud ainult pärijate huvides.

Judex ise tähendab, et ka Senati vanas praktikas mõiste „päranduse üleminek“ ei ole see, mida meie mõistame selle all nüüd, ja mida mõistis selle all hilisem Senati praktika. Seejuures ei saa Senati praktikas täpselt ära näidata seda pöördepunkti, teatava aja vältel mõnedes otsustes Senat seisus ühel seisukohal, mõnedes aga teisel ja ainult hiljem kristalliseerus lõplikult välja uus ja õige vaade „ülemineku“ mõiste peale. Esialgne praktika tunnistab, et päranduse juriidiline üleminek sünnib juba pärandusejätja surma päeval. Pärastpoole leiab Senat, et päranduse üleminekuks pärijale ikkagi on vaja vastu võtta, kuid sellest

silmapilgust peale antakse üleminekule tagasulatavat jõud.

Pärandusmaksu alla Venemaal 15. juunil 1882a. maksuma pandud pärandusmaksu seaduse põhjal käisid kõik pärandused, mis avanesid peale 1. jaan. 1883 a. (seaduste kogu 1882 a. Nr. 115, artikkel 788). Eestis pandi maksuma pärandusmaksu seadus (R. T. Nr. 67/68, — 1920 a.) sel ajal, kui meie seaduseandlus, rahuldades

igapäevaseid momendi nõudeid, tehnilisest küljest kaugeltki ei olnud oma kõrgusel. Siin tuleb ühineda Judexi arvamisega: „See seadus, väljaarvatud maksu progressiivsus ja mõned vähem tähtsad mündatused, on peaaegu sõna-sõnaline tõlge (Judexi märkuse põhjal tuleb tunnustada, et mitte täiesti õnnestanud tõlge). Loomulik, et ei ole vaja otsida selles tõlkes sügavamal mõtet, kui algallikas. (Järgneb.)

W.—w.

VI Õigusteadlaste Päev Tallinnas, 21. ja 22. aprillil 1927. a*)

Estonia kontsertsaalis.

Üldosa lõpposas aegumise kohta käivad normid on võetud Saksa Ts.-Sead. Saksa õigus räägib, mis tähendus on nõudel, kuid vaikib materjalsete ja subjektiivsete seisukohtade suhtest. Kui üldse on võetud käsitlusele aegumise küsimus, siis peab kõnelema ka teistest aegumisega seotud küsimusist. Kui aga mitte, siis peab aegumine ära jääma.

Eelnõus on rida materjale, kuid praktiline efekt ei seisa ainult materjali kogumises, vaid selle maksmapanemises ja kas see maksmapanduna parem on kui praegune B. E. S. Selles viimases puudub palju olulisi norme, mis eelnõus olemas, ja on palju halbusi. Kohtud ja juristid teavad, kuidas neid norme on käsitatud. Eelnõu maksmapaneku puhul on palju raskusi seletamisega vastukäivate kohtade tasandamiseks. Kui eelnõu oleks orgaanilise meetodi järele kokku seatud, oleks need puudused ära jäänud.

Tulen arvamisele, et eelnõu maksmapaneku puhul halveneks seisukord, aga ei paraneks. See aga ei vähenda käesoleva töö väärtust. Eelnõu esitab toorest materjali, mida võib ära kasutada Tsiiviil-seadustiku loomisel.

Minu ettekanne kannab relatiivse käsitluse laadi, sest puuduvad seadustiku eriosad. Kui eriosas on vasturääkimisi, siis võib oletada seda enam veel kavandatavais eriosades. Ka minu seletuste tulemused on relatiivsed.

Minu üldine kokkuvõte: Eelnõu üldosa hindamine võib täieline olla siis, kui terve seadustik valmis, välisvorm pole ühtlane, tuleb ette vasturääkivaid kohti, teatud normid puuduvad.

Rakenduse korral oleks halvem kui praegune B. E. S.; kujutab endast toorest materjali, mida võiks uue seadustiku kokkuseadmisel kasutada.

Läbirääkimised v. a. M. Pung'i (Seaduseandmise meetodid) ja prof. J. Uluots'a (Meie tsiiviil-seadustiku eelnõu) referaatide kohta.

Jaakson: Et mul hra Pung'i referaati ei olnud võimalus kuulata, siis tarvitan sõna ainult prof. Uluots'a referaadi kohta. Referent jõudis eitavale seisukohale üldosa suhtes, sest üldosa olla ainult saksa Bürgerliches Gesetzbuch'il, kuid teistes ei leiduvat, tegelikult aga on üldosad olemas ka Šveitsi koodeksil ja Vene eelnõus, kuid mitte üldosa nime all. B. E. S.

*) Vaata „Õigus“ nr. 8—1927 a. ja nr. 1—1928. a.

ka ei tunne üldosa, kuid üldnormid on sissejuhatuses ja nõudeosa üldosas.

Palju otstarbekohasem on aga üldosas, kui nõudeosa üldossa neid paigutada. Näiteks määrused teguvõime kohta on tarvituses mitte ainult nõude osas, vaid ka teistes, nagu pärimise jne. osades. Ka juriidilised toimingud esinevad teistes osades; seepärast on nende õige koht koodeksi üldosas, kuna B. E. S. on need üldossa paigutatud, ja see ei ole mitte puudus, vaid seda tuleks paremuseks lugeda.

Meetodide kohta tähendas referent, et tarvitatakse kas vanu allikaid või kokkuseadmine sünnib iseseisvalt, ilma vanu allikaid tarvitamata, ja leidis, et esimest on tarvitatud eelnõu kokkuseadmisel. See on õige, et esimest on tarvitatud, ja see oligi komisjoni ülesandeks tehtud, et meie oludele vastavalt B. E. S. alusel luua uus koodeks. Põhimõtteliselt ei ole tahetudki uut koodeksi teha, vaid üksikuis kohtades, kus normid puudulikud, ajakohaseid parandusi teha. Parandustes ei ole tahetud iseseisvalt luua, vaid vastavalt uueaegsele koodeksile. Ka B. E. S. on palju vastukäivaid §§.

Uute koodeksite loomisel on palju norme teistest koodeksitest üle võetud, nagu Šveitsi koodeksi juures, kus palju §§ võetud *Code Napoleon*'ist. Harva juhtub, kui täiesti uus koodeks luuakse, milleks ka vajadus puudub, vaid tuleb vanu ajandutele vastavalt parandada. Prof. Uluots leidis, et on tarvitatud B. E. S. ja siis teisi täienduseks võetud, see ongi nii. Allikaid §§ all ei ole selles mõttes tähendatud, et oleks sõna-sõnalt võetud, vaid selleks, et oleks võimalus leida vastavaid määrusi teistes koodeksites.

Sel allikate kasutamise viisil on see pahe, et teatud vormiline kooskõla kaotati läheb ja vasturääkivusi esineb, kuid komisjon on püüdnud luua niihästi keelelist kui sisulist ühtlust. Ka referent ei suutnud näidata, et kooskõla oleks kaotatud. Näiteks raske on vastuolu leida §§ 51. ja

116. vahel, on ainult kordumine, mis ka B. E. S. olemas. Teiseks §§ 110, 157, 567 juures vasturääkivusi ei ole, neile vastavad B. E. S. §§ 2914, 2957 ja 347. Eelnõus § 21 tähendas referent, et on õiguvõime algus, kuid puudub selle lõpu äratähendus. On õige, et puudub vastav norm ja see on nõnda kõigis teistes koodeksites, kuid see on tähendatud paranduse õiguse alguses. Juriidilise isiku kohta on see § 53. ära tähendatud.

Surnuks-tunnistamise kohta on eelnõus rohkem kui B. E. S. Referent leidis, et 3 aastat on pikk aeg, kuid B. E. S. on 5 a. peale 70 a. vanaks saamist, nõnda on eelnõus selle kohta palju täielisemad määrused, olgugi et tähtaeg on pikem võetud kui Saksa koodeksis, kus ka liiga peensuseni mindud, kuid eelnõu komisjon ei ole peensusi äratähendanud, missuguses meres inimene kaduma läinud. Kolm aastat ei ole pikk aeg ja see peaks vastuvõetav olema.

Referent leidis, et juriidiliste isikute suhtes normid puudulikud, et neil suur tähtsus, tuleks laiemas ulatuses üles võtta. Olen sellega nõus, kus kohas aga, see on ise asi. Näiteks A/S kohta käivad määrused tuleks nõudeõiguse üldossa, mispärast ka komisjon need meelega on üldosast välja jätnud. Referent ei ole ära näidanud, milles seisab juriidiliste isikute klassifikatsiooni puudus. Need kategooriad on ka teistes koodeksites nagu 1) fiskus, 2) omavalitsus, 3) eraühingud, 4) sihtvarandused ja 5) paranduse tomp. Ei jõudnud selgusele, millised need puudused on, et nende vastuvõtmisega meie seadus halveneks, sest B. E. S. üldse puuduvad normid juriidiliste isikute kohta ja lõpptulemuseks oleks seisukorra mitte-halvenemine.

Asjade kohta (§ 54) tähendas referent, et on viga, et tuleks kehalisteks lugeda asjad, mida viie meelega vastu võtame, siis on see päevaselge ja komisjon on tarviliseks pidanud see ära jätta.

Et terminoloogia ei ole täpne sõnade „objekti ja aine“ suhtes, et need üks ja see sama ei ole, siis selle vastu ei ole, kui objekti asemel tarvitada „ese“, komisjon aga ei tahtnud liig moderni keelt tarvitada.

Et alternatiivsed kohustused (§ 126) tuleb üle viia nõudeosasse, siis on see eksitus, sest need esinevad testamentides ja abielulepingutes ja ka teisis juriidilisis toiminguis, seega loogiliselt õigem paigutada üldossas.

Pettus, eksitus, sundus esinevad ka teistes osades, seepärast nende koht on üldossas.

Aegumise kohta peab tähendama, et see ei käi lepingute kohta; seega nende õige koht on üldossas, ka siis, kui kaitse kohta määrused puuduvad. Kõike kokku võttes tuleb järeldada, et eelnõu puuduste kohta väited on põhjendamatud.

Villmann: Kahju, et hra Jaakson ei viibinud hra Pungi referaadil, kus tõsteti küsimus, kumb on kasulikum, kas retseptatsioon või mehhaaniline kodifikatsioon, millist meetodi tarvitab meie kodifikatsiooni komisjon. Et jäädavalt retsepteerida võõrast koodeksi, sellega ma ühineda ei või, tuleks luua ise oma koodeks, kuid selleks puuduvad meil vastavad juristid, mikspärast tulekski ajutiselt üks modern koodeks üle võtta.

Jaakson: Mina ei olnud siin ja nüüd kuulsin, et hra Pung on esile toonud väiteid, mida juba mullu aasta õigusteadlaste päeval käsitles, et retsepteerida Šveitsi koodeksi. Selles asjas olen varem oma seisukoha „Õiguses“ avaldanud. Minu arvates ei või siin kaht arvamist olla, ja leiain, et võõra õiguse retsepteerimine on kõige suurem eksisamm. Iga rahvas on oma maa õiguses üles kasvanud ja kohanenud maksvalle normidele. Kui nüüd aga korraga maksuma panna uued, meile võõrad seadusenormid, siis see põhjustaks liig halbu tagajärgi.

Varemalt ajalt vabatahtlikku retseptiooni ei tunta, eriti veel seal, kus oma õi-

gus väljatöötatud kujul on olemas. Meil püüti Vene ajal Vene õigust maksuma panna, aga olid raskused ja Vene Valitsus ei saanud seda maksuma panna.

Lepingute ja obligatsioonide suhtes, mis kaua aja peale maksvad ja kus pooled ühe õiguse määruste järele on kokku lepinud, ei või ühekorraga öelda, et nüüd peate teiste õiguste järele toimima, see oleks nende tahte kärpimine. Šveitsi koodeks erineb suuresti selles osas ja ka obroki ja kauaaegsete lepingute suhtes.

Ka on Šveitsi õiguse süsteem selle valitsuse süsteemiga seotud, seal on üld- ja kantonaal-õigus. Kui ainult üldõiguse üle võtame, siis see oleks puudulik; kantonaal-õigus on aga igas kantonis isesugune ja seda meil maksvate seadustega kooskõlastada oleks palju raskem töö kui ise uus tsiviilkoodeks luua, mispärast referent Pungi seisukohta ei saa õigeks pidada.

K. Päts: Seaduseandmise meetodite küsimus puudutas väga tähtsat küsimust, see on seaduseandlust. Me leiame mitmekordseid seaduste muutmise seadusi. Maaseadust on üle 260 korra muudetud. Ametiasutistel on raske üles leida misugune seaduse osa veel maksab, mis mitte. Selle küsimuse peab tõsiselt kaalumisele võtma ja küsima, kas nii edasi minna? Kui siin täna esiletoodi, et Türgimaal suudeti lühikeses ajas maksuma panna uus tsiviilkoodeks retseptiooni teel ja terve hulk teisi seadusi vastu võtta, kuna meil see läitsa lonkab. Meie seaduseandlus on puudulik, esiteks retsepteeriti terve Vene riigi seadused ja 10 a. jooksul ei ole selgusele jõutud, mis edasi teha. On juhtumeid ette tulnud, et ametiasutised on tarvitanud seadusi, mis Siberis maksvad olid. Et meil juba varem õigusteadlaste päeval see küsimus oli tõstetud, siis tuleks kindel otsus teha edaspidise tegevuse suhtes; muidu ühelt poolt tehakse tööd ja teiselt poolt laidetakse.

Kui Türgimaal Kemal Pascha valitsus suutis lühikeses ajas euroopaliku seadus-

liku korra maksuma panna, kuna meil ligema 10 a. jooksul igasugused väljavaated puuduvad oma seaduse saamiseks. Et hra Jaakson tähendas, et varemalt ajalt vabatahtlikku retseptisiooni ei tunta, siis ei ole see nõnda, sest Peter I poolt retsepteeriti terved seaduseartiklid ja minu teada ka meie meriasjanduse komisjon retsepteerib Skandinaavia meriõiguse vastavate parandustega. Meie seaduseandluse meetodid tuleks tõsiselt kaalumisele võtta, et saaksime ligema 10 a. jooksul uue seaduse.

Referent Pung: Praeguses eelnõus, kuhu on üle võetud B. E. S., ei ole normid kooskõlastatud, milles tema peapuudus ongi, ja kindlasti võib öelda, et niisugusel töötamise viisil me 15 aastaga ei suuda omi seadusi saada.

1) Mis puutub hra Jaaksoni väitesse endiste lepingute suhtes, siis on päevaselge, et endised normid nende kohta maksuma jäävad kuni nende maksvuse lähtajani ja normeeritakse ülemineku-määrustega, millised aga uue seaduse eelnõus puuduvad.

2) Šveitsi seaduse ülevõtmiseks ei oleks meil raskusi, kantonaalõigust võiks ka meil eriseadustega normeerida, mis aga puutub üldisesse konstruktsiooni, siis ei leidu midagi, mis erineks üldisest juriidilisest maailmavaatest.

3) Meie eelnõus ei ole B. E. S. aluseks, olgugi et sellest palju §§ on üle võetud, selle mõtet aga ei ole üle võetud. Üldosa on liig ülekuhjatud, mis kohtu praktilisele ainult takistuseks oleks.

4) Et luua progressiivne koodeks, tuleks üle võtta mingi modern koodeks, ja selleks oleks Šveitsi oma kõige kohasem. Paremuks oleks, et lühikeses ajas saaks välja töötada kohase seaduse ja seal leiduks ka vastav rikkalik literatuur. Pooldan hra Pätsi ettepanekut ja oleks soovitatav, et Kohtuministeeriumi juure suurem nõupidamine kokku kutsutaks selle küsimuse lahendamiseks, ka peaks vastavaid ringkondi laiemalt sellega tutvustama.

Prof. Uluots: Minu arvates läks hra Jaakson välja lähtekohtadest, mida mina ei ole öelnud. Üldosa ma ei eita, vaid näitasin, kuidas see on üksikuis osades ja kuidas üksikuis koodeksites. Vene projektis on küll üldsisuga norme, kuid ainult teise nimega. Tähendasin, et üldosa on liig laialdane ja ilma eriosata on raske seisukohta võtta. Juriidilised isikud näiteks ei käi perekonnaõiguse kohta. Suurema osa sellest võtan õigeaks.

Et aga mehhaaniline meetod ainuke oleks, nagu hra Jaakson väidab, sellele vaidlen täitsa vastu. Me ei ole seotud vana vormi välise kujuga, kuna eelnõus on sõna-sõnalt B. E. S. ja Saksa seaduste tekstist kinni peetud, mis suuremalt osalt ongi ebaõnnestunud. Ka Šveitsi koodeksis on tarvitatud Saksa tsiviilseadust, ega ole lihtsalt üle võetud. Kul me meetodide vahel vahet ei tee, siis pole võimalik ka inkorporatsiooni ja kodifikatsiooni vahel vahet teha. Kordumisi on olemas, mis tingitud mitmesuguste allikate tarvitamisest. § 51 oma teksti mõttes on võetud Šveitsi, aga mitte B. E. S., ja § 116 teisest allikast ja seepärast on arusaadav, miks üht ja sama mõistet kaht moodi väljendatakse.

On tähtis, kas esindaja või organ tegetseb vastava põhikirja järele. § 110 on B. E. S. võetud ja muudetud. B. E. S. (2914) räägib, et teguvõime puudub neil, kes alla 7 a., kuid on siin Saksa seaduse mõjul muudetud, et täiesti puudub tahtevõime.

Objekti suhtes ei ole terminoloogia täpne: kord mõeldakse selle all toimetusi, teinekord asju, seega vastuolu salata ei saa. Mis puutub füüsiliste isikute surma kohta, siis arvab oponent, et see iseeneest mõistetav, kuid praegu võib ainult äraolemise puhul surnuks tunnistada. Surnuks-tunnistamise küsimuse juures oleks otstarbekohasus väga tähtis lahendada.

Juriidiliste isikute kohta tuleks tähendada, et teistes koodeksites räägitakse

ainult eraõiguslikest juriidilisist isikuist, kuid mitte avalik-õiguslisist, sest nende avaldus on teissugune. Riik on ühte paigutatud ja seega oleks kõik selle kohta maksev. Minu arvates see pole õige. Nõnda võib fiskuse likvideerida ja kuhu läheb siis varandus?

Sihtvarandus on niisugune mõiste, mis meil esmakordselt esineb. Saksa seaduses on „Stiftung“, kuid „Anstalt“, mis on laiem mõiste, puudub eelnõus. Kuidas määrata fiskuse asukoht, mille järele võiks nõudmisega fiskuse vastu vastava kohtu poole pöörduda. Šveitsi seadustikus on selle kohta vastavad normid olemas.

Ka on Saksa ja Šveitsi seadustikes suured normide hulgad juriidiliste isikute varanduslikele vahetõrgete äramääramiseks, mis enam-vähem ajanõudeile vastavad.

Aegumise üldossa paigutamise vastu ma ei vaidle, kuid siis peaks ka õiguse kaitse kohta normid sisse võtma.

Mis puudub seaduse retsepteerimisse, siis selles küsimuses ei peata, suurema nõupidamise vastu aga ei ole.

Moodustati komisjon referentidest ja oponentidest, nimelt järgmisist isikuist: M. Pung, prof. Uluots, Konst. Päts, J. Jaakson, Willmann.

Komisjon esitas järgmise ettepaneku: Ära kuulates härrade Pungi ja Uluotsa ettekandeid ja selle puhul avaldatud mõtteid teiste koosolijate poolt, leiab VI õigusteadlaste päev, et tarviline on Kohtuministeeriumi poolt kokku kutsuda suurem nõupidamine Eesti seaduseandluse iseloomu ja käigu kindlaksmääramiseks, eriti suuremat seadusekogude kokkuseadmise asjus.

See ettepanek võeti ühel häälel vastu. Lõpuks esitab Päeva juhatus vastu võtmiseks järgmised ettepanekud:

Järgmine õigusteadlaste Päev pidada Tartus 1928 aastal Lihavõtte pühade nädalal pühadele järgneval neljapäeval ja reedel.

Päeva korraldava toimkonna liigeteks valida F. Karlson ja R. Gabrel — Tartust, H. Vahtramäe — Tallinnast, J. Depmann — Viljandist, J. Sass — Rakverest ja peale selle kõik Tartu õigusteadlaste Seltsi juhatuse liikmed.

Toimkonnale jätta koopteerimise õigus. Toimkonna kokkukutsumise initsiatiiv teha F. Karlsoni ülesandeks.

Sellest õigusteadlaste Päeva otsusest teatada Tartu õigusteadlaste Seltsi juhatusele.

Kõik ettepanekud võetakse ühel häälel vastu.

A. Palvadre juhhib tähelepanu sellele, et ettekantavate referaatide teesid peaksid edaspidi tingimata ühes Päeva kutsetega laiali saadetama, vastasel korral on päevast osavõtjail võimatu seedita materjale, mis päeval korraga ette kantakse.

Sooviavaldus võetakse arvesse.

Päeva juhataja H. Vahtramäe konstateerib lõpuks, et Päeva korraldajad võiksid Päeva tulemustega rahule jääda. Tuleb ainult soovida, et need tulemused ka ellu viidaks. Juhatusel nimel avaldab juhataja tänu härradele referentidele ja oponentidele, viimaste hulgas eriti hra K. Päts'ile, kui ka teistele läbirääkimistest osavõtjatele ja liigetele ja ütleb kõigile osavõtjatele jälle nägemist järgmisel õigusteadlaste Päeval. —

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kes lahendab ametalased süüteod, mis toime pandud kohtupalati prokuröri ja tema vanemate abide poolt Kohtupalati juures ja samuti temavanemate kui ka nooremate abide poolt, kes rahukogude juure määratud?

Vastus: Kohtupalati prokuröri ja tema vanemate abide suhtes Kohtupalati juures — Riigikohtu krimin.-osak., kuna teiste suhtes Kohtupalat.

Vene Aj. Valitsuse poolt maksuma pandud Ametnikkude kriminaal- ja tsiivilvastutuse seaduse järele (S. ja M. K. 1917. a. nr. 86 § 492 ja nr. 261 § 1899) sünnib ametalaste süütegude jälgimine Krim. Kp. Sed. ette nähtud üldise korra järele peale erandite, mis selles 1917. a. seadus on ette nähtud. Selles seaduses on küll erandina ette nähtud, et Palati prokuröri ja tema abide ja Rahukogu prokuröride ja nende abide tsiviil vastutusele võtmises on vaja esimeste suhtes senati I ja kass. dep. ühend. koosoleva (nüüd Riigikohtu üldkogu) ja teiste suhtes Kohtupalati luba (sead. peat. V), kuna prokuröride kriminaal-vastutusele võtmises ametalaste süütegude eest ei ole aga selles seaduses mingisugust eelloa nõudmist ette nähtud, sellest tuleb järeldada, et mainitud 1917. a. seaduse maksmahakkamisega kaotas oma maksvuse Kr. Kp. S. § 1081, mille järele võis prokuröre kohtu alla anda ainult Kohtuministri loal, ja et pärast 1917. a. seaduse maksmahakkamist võetakse prokuröre ametalaste süütegude eest kriminaal-vastutusele Krim. Kp. S.-es ettenähtud üldise korra järele nende eranditega, mis selles seaduses ette nähtud.

1917. a. seaduse järele kuulusid senati Krim. departemangu lahendamisele muuseas nende prokuröride ametalused süüteod, kelle peale oli pandud Kohtupalati prokuröri kohustused, kuna kohtupalat arutas nende prokuröride ametalaseid süütegusid, kes täitsid ringkonnakohtu prokuröri ja tema abide kohustusi,

Eesti Vabariigi prokuratuuri korralduse seadus (R. T. nr. 55/56—1920. a.) paneb prokuratuuri võimu teostamise muu seas kohtupalati prokuröri ja tema vanemate ja nooremate abide peale ega tunne rahukogu (end. ringkonnakohtu) prokuröre ja nende abisid. Kuid selle seaduse § 5. põhjal täidab meie kohtupalati prokurör end. vene kohtupalati prokuröri kohustusi ja sama seadus § 6. põhjal teostavad kohtupalati prokuröri määramise järele tema vanemad abid Kohtupalati juures end. kohtupalati prokuröri abide õigusi ja kohustusi ning rahukogu juures end. ringkonnakohtu prokuröri õigusi ja kohustusi, kuna tema nooremad abid teostavad rahukogude juures end. ringkonnakohtu prokuröri abide õigusi ja kohustusi. Seepärast, arvesse võttes mainitud 1917. a. seadust ja meie prokuratuuri korralduse seadust — tuleb otsusele jõuda, et nende ametalaste süütegude lahendamine, mis toime on pandud kohtupalati prokuröri ja tema vanemate abide poolt Kohtupalati juures, kuulub Riigikohtu kriminaal-osakonnale, kuna aga rahukogude juure määratud kohtupalati prokuröri vanemate kui ka nooremate abide poolt toime pandud ametalaste süütegude arutamise sünnib Kohtupalatis.

(R. Üldkogu t. nr. 70 — 1927.)

Kas tuleb riiklikust maatagavarast lahutatud maatükkide kinnistamisel Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 20. alusel ka hüpotekaarvõlad üle kanda Not. Sead. § 311. korras, või on kinnistusjaoskonnad kohustatud lühen-datud § 20. korra põllutöömistri poolt antud teadaande põhjal kinnistamist toimetama ka ilma hüpotekaarvõlgade ülekandmiseta?

Vastus: Kinnistusjaoskonnad on kohustatud põllutöömistri poolt mainitud seaduse § 20 kohaselt antud teadaande ja lepingu põhjal toimetama ilma hüpotekaarvõlgade üle-

Aruanne kriminaal- ja tsiviil-asjade

Kriminaal-osakond

Otsustamata 1. jaan. 1927. a.	Juure tulnud aruande aastal	Kokku oli asju 1927. a.	Apellatsiooniasjad				Üldse otsus- tatud apellatiiv- oami asju	Eraasjad				Üldse otsus- tatud eraasju	Üldkogule üle- antud asju	Edasikaevatud kassatsioonikorras
			Kinnitatud otsusi	Osaliselt murdetud otsusi	Õigeks mõist- vaid otsusi (1. astmes oli edüdim. otsusi)	Eraõidistuses leppinud ja apel- latsioonikassaa- sioonit loobunud		Erakaebusi rahuldatud	Erakaebusi tagajärjeta jätud	Muid eraasju otsustatud				
189	584	773	358	82	46	51	537	11	80	43	134	1	182	

Aruanne kriminaal-asjade liikumise üle Rahu.

Kohtuasutiste nimetus	Otsustamata 1927. aastaks					Juure tulnud 1927. aastal					Kokku oli asju 1927. aastal	Kriminaal- asjadest alguse saa- nud		Istungite arv	
	Asjade arv	Nendes oli kohtualluseid				Asjade arv 1927. aastal	Nendes oli kohtualluseid					Süüdistuskatide järele	Erakaebe korras	Korr. koosseis- tuid; nende hulgas asjades Kr. Ko. S. § 355 ja 356 - 4 järele	Kohtuistungid
		Vabaduses		Vahi all			Vabaduses		Vahi all						
		Mees- rahvaid	Naise- rahvaid	Mees- rahvaid	Naise- rahvaid		Mees- rahvaid	Naise- rahvaid	Mees- rahvaid	Naise- rahvaid					
Tall.-Haapsalu Rkng.	445	218	36	88	12	1719	499	127	416	46	2164	901	70	237	201
Tartu-Võru	31	17	1	16	1	1792	370	54	215	22	1823	496	52	238	134
Rakvere-Paide	100	85	10	22	1	966	269	54	217	26	1066	365	29	162	109
Viljandi-Pärnu	126	121	35	29	9	940	603	113	106	200	1066	271	29	71	79
Kokku	702	441	82	155	23	5417	1741	348	954	294	6119	2033	180	728	523

Aruanne tsiviil- ja administratiiv-asjade liikumise

Kohtuasutiste nimetus	Otsustamata 1927. a.	Juure tulnud 1927. a.					Kokku oli asju 1927. a.	Otsustatud 1927. a.				Leppimise teel otsus- tatud asju	Asjatomeetusi ära lõpetatud
		Nõudmis- korras	Täitmise- korras	Hoiu- korras	Erakaebustes	Kokku		Nõudmis- korras	Täitmise- korras	Hoiu- korras	Erakaebustes ja eratoimetustes		
Tall.-Haapsalu Rkng.	1349	845	479	879	62	2265	3614	856	479	715	72	8	85
Tartu-Võru	1415	736	274	478	24	1512	2927	461	274	481	29	17	381
Rakvere-Paide	582	360	104	220	101	785	1367	314	104	89	166	9	101
Viljandi-Pärnu	289	460	191	291	16	958	1247	331	191	275	75	15	94
Kokku	3635	2401	1048	1868	203	5520	9155	1962	1048	1560	342	49	661

Aruanne tsiviil-asjade liikumise üle Rahu.

Kohtuasutiste nimetus	Otsusta- mata 1927. a.	Juure tulnud 1927. a.	Kokku asju 1927. a.	Otsustatud			
				Apellatsiooniasju			
				Edasikaev- vatud ot- susi kin- nitatud	Edasikaev- atud otsus- muudetud ehk tähta- tatud	Lõpetatud	Kokku
Tall.-Haapsalu Rkng.	646	1877	2523	892	458	130	1480
Tartu-Võru	755	1800	2555	736	398	170	1304
Rakvere-Paide	181	794	975	319	217	70	606
Viljandi-Pärnu	304	1036	1340	419	266	51	736
Kokku	1886	5507	7393	2366	1339	421	4126

*) Siia juure ei ole arvatud aasta jooksul tehtud 175 koostusotsust.

liikumise kohta 1927. a. Kohtupalatis.

T s i v i i l - o s a k o n d											M ä r k u s e d	
Kokku otsustatud asju 1927. a.	Otsustamata 1. jaan. 1928. a.	Otsustamata 1. jaan. 1927. a.	Juure tulnud aruande aastal	Kokku oli asju 1927. a.	Apellatsiooniasjad			Eraasjad			Otsustamata 1. jaan. 1928. a.	
					Kinnitatud otsusi	Osaliselt muudetud otsusi	Tühistatud otsusi	Erakaebusi rahuldatud	Erakaebusi rahuldamata	Uldse otsustatud asju	Edasi kaevatud kassatsioonikorras	
672	101	1038	836	1874	480	60	190	91	150	971	301	903

I astme asju krml. osak :
 1. I 1927. jai — 1
 tuli juure 1927. a. — 4
 otsustatud 1927. a. — 2
 1. I 1928. a. jai — 2

kogudes kui I astme kohtutes 1927. aastal.

Toimetuses olnud asjadest on 1927. aastal					Kokku otsustatud asju	Asjade arv milledes kaebused järgnenud			Otsustamata 1928. aastaks					Otsustamata jäänud asjadest väljas toimetus				
Ära lõpetatud				Otsustatud kohtuistungitel		Apellatsioonikaebused	Erakaebused	Asjade arv		Nendes oli kohtualuselid					Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle aasta
Kr. Kp. S. § 277 korras	Kr. Kp. S. § 523 korras	Kr. Kp. S. § 852 korras	Kokku					Sisulisi	Kr. Kp. S. § 277 ja t. järele	Vabaduses		Vahti all						
870	164	47	1081	760*	1841	147	51	323	—	195	68	70	15	194	53	75	1	
1070	191	14	1275	475	1750	113	—	73	—	62	10	22	3	73	—	—	—	
425	90	11	526	382	908	43	4	158	—	131	18	51	7	114	29	15	—	
503	83	68	654	308	962	62	5	104	—	95	7	36	—	66	19	17	2	
2868	528	140	3536	1925	5461	365	60	658	—	483	103	179	25	447	101	107	3	

üle Rahukogudes kui I astme kohtutes 1927. aastal.

Kokku otsustatud ja lõpetatud asju	Otsustamata 1928. a.	1927. a. otsustatud asju				Kaebusi antud esitamiseks kohtupalatisse			Administratiiv asjad						
		Eraotusega	Kohtuotsustustega			Nõudjate poolt	Kostjate poolt	Erakaebusi	Otsustamata 1927. a.	Juure tulnud 1927. a.	Kokku oli asju 1927. a.	Otsustatud 1927. a.	Otsustamata 1928. a.	Kaebusi antud kõrgem. kohtusse	
			Kõige nõudm. rahuldamisega	Nõudm. osalis. rahuldamisega	Nõudm. tagasi-lükkamisega										
2215	1399	863	533	53	194	136	114	57	35	107	142	110	32	37	
1643	1284	908	533	62	140	51	54	68	28	114	142	86	56	12	
783	584	359	307	40	71	34	43	23	71	90	161	101	60	16	
981	266	388	388	20	78	41	18	42	9	45	54	47	7	13	
5622	3533	2518	1761	175	481	262	229	190	143	356	499	344	155	78	

kogudes kui II astme kohtutes 1927. aastal.

1927. aastal						Asjade arv, milles on edasikaevatud kassatsioonikoht.	Otsustamata 1928. a.	M ä r k u s e d
Eraasju		Muid asju	Selsmapandud asju	Kõiki kokku				
Rahuldatud	Rahuldamata							
144	167	—	53	1844	193	679		
159	155	63	47	1728	115	827		
74	63	—	25	768	107	207		
148	93	1	33	1011	183	329		
525	478	64	158	5351	598	2042		

Aruanne kriminaal-asjade liikumise üle Rahu-

Kohtuasutiste nimetus	Otsustatud 1927.												
	Otsustamata 1927. aastaks	Juure tulnud 1927. aastal	Kokku oli asju 1927. aastal	Apellatsiooniasju				Eraasju		Kassatsiooniasju			
				I astme kohtuotsused kinnitatud	I astme kohtuotsused tühistatud ehk ära muudetud	Ära lõpetatud	Kokku	Rahuldatud	Rahuldamata	Kinnitatud	Tühistatud	Ära lõpetatud	Kokku era- ja kass. asju
Tall.-Haapsalu Rkkg.	559	2063	2622	1089	677	266	2032	32	53	52	12	—	149
Tartu-Võru "	369	1739	2108	534	338	105	977	28	42	51	17	1	139
Rakvere-Paide "	205	899	1104	460	228	91	779	18	12	13	6	—	49
Viljandi-Pärnu "	266	772	1038	478	185	78	741	12	9	15	7	—	43
Kokku	1399	5473	6872	2561	1428	540	4529	90	116	131	42	1	380

Tallinna-Haapsalu Rahukogu ringkonna kohtu-

Jaoskonna nimetus	Lõpetamata 1927. aastaks				Juure tulnud 1927. a.				Ürilmistolmetsused väljasid						
	Toimetusi	Nendes vastutusele võetuid		Nendes toimetustes vastutusele võetustele Naist oli vahel all	Toimetusi	Nendes vastutusele võetuid		Nende hulgas alaealisi kuni 17. aast.	Nendes toimetustes vastutusele võetustele Naist oli vahel all	Kokku toimetusi 1927. a.	Kuni 1 kuuni	Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta
		Meest	Naist			Meest	Naist								
Tallinna tähts. asj. 1. j. kohtu-urija	18	17	4	—	17	17	1	—	6	35	3	13	3	4	12
" " " 2. j. " "	5	4	—	—	1	—	—	—	6	—	1	—	—	2	3
" " " 3. j. " "	10	32	3	—	14	14	—	8	24	1	1	1	5	16	
Tallinna 1. jaoskonna kohtu-urija	23	13	—	—	137	70	—	17	160	19	64	50	20	7	
" 2. " " "	55	20	9	—	143	143	—	72	198	88	73	19	14	4	
" 3. " " "	37	1	—	—	175	117	2	41	212	61	71	40	36	4	
" 4. " " "	48	7	—	—	186	99	1	45	234	60	79	66	28	1	
" 5. " " "	59	42	23	7	134	106	—	41	193	42	93	22	22	14	
" 6. " " "	26	14	13	—	82	42	—	21	108	31	33	24	14	6	
Harjumaa 1. " " "	51	10	5	2	149	122	10	57	200	56	76	35	27	6	
" 2. " " "	57	14	1	2	232	169	8	39	289	62	120	73	31	3	
Läänemaa 1. " " "	71	15	7	—	85	68	1	22	156	29	50	24	28	25	
" 2. " " "	7	2	2	—	87	34	2	8	94	11	46	18	12	7	
Hiiumaa " " "	16	6	—	—	45	35	—	12	61	17	27	9	8	—	
Saaremaa 1. " " "	14	7	4	—	47	31	2	7	61	22	19	12	5	3	
" 2. " " "	10	4	2	1	83	65	2	10	93	34	43	12	4	—	
Kokku	507	208	73	12	1617	1132	29	400	61	2124	536	809	408	260	111

kogudes, kui II astme kohtutes 1927. aastal.

aastal			Otsustatud asjades välitas toimetust				Otsustamata 1928. a.	Asjade arv, milledes on antud kassats. kaebused			Kohtualuste arv				
Seismapandud asju	Muid asju	Kokku otsustatud asju	Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta		Kaebused	Protestid	Kelle kohta II astmel kohtuotsused on seaduse jõusse astunud			Seismapandud asju	Kõik kokku	Süüdimõistetud kohtualustest allaalalis 10.—17. a. vanaduses
							Süüdimõistetud			Oigeks mõistetud	Kohitu olt vabastatud ja ting. süüdim.				
3	—	2184	784	1226	153	21	438	342	—	1344	605	228	3	2180	9
5	—	1121	553	273	254	41	987	163	1	734	341	112	5	1192	—
5	—	833	502	248	76	7	271	130	3	518	284	91	5	898	10
—	—	784	421	250	97	16	254	104	—	438	312	86	—	836	4
13	—	4922	2260	1997	580	85	1950	739	4	3034	1542	517	13	5106	23

uurijate tegevuse aruanne 1927. aastal.

Lõpetatud ja kuuluvuse järele ära saadetud			Aralõpetamiseks saadetud toimetuste arv	Täiendamiseks tagasi saadetud toimetuste arv	Lõpetamata 1928. aastaks				Uurimistoimetustes tarvitusele võetud takistusabinõud									
Prokuröride	Rahukohtunik-kuudele	Teistele asutistele			Toimetusi	Nendes vastutusele võetuid	Meest.	Nendes toimetustes vastutusele võetutest	Naist oli vahil all	Isikute arv	Kämeeste vastutusele andmine	Nende poolt ette pandud vastutuse rahasumma suurus kroonides	Isikute arv	Kautsjoni võtmine	Kautsjonite summa		Kodune arest	Vangistus
													Kr.	S.	Isikute arv			
25	1	—	12	2	9	1	—	3	8	1	5000	—	—	—	—	10		
3	—	1	3	—	2	—	—	—	1	3	60.000	—	—	—	—	—		
8	—	—	4	3	16	38	8	—	6	5	120.000	1	10.000	—	—	8		
103	7	15	54	3	35	5	1	22	30	—	—	—	—	—	—	18		
142	21	9	57	2	26	14	8	32	35	—	—	1	50	—	—	75		
150	17	7	60	16	38	8	6	10	49	2	4000	—	—	—	3	53		
180	11	9	86	20	34	7	2	17	25	4	5242,17	1	1000	—	1	51		
146	20	8	68	1	19	8	2	19	30	—	—	7	3831	85	—	50		
79	5	1	41	3	23	5	3	4	4	1	4275	11	14.229	91	—	22		
160	15	2	70	13	23	1	—	19	27	9	183.816,61	—	—	—	8	59		
214	37	4	104	6	34	16	—	20	92	3	1050	3	700	—	7	44		
118	11	1	71	8	26	9	4	10	24	7	7760,20	3	150	—	—	24		
66	7	—	37	16	21	7	—	7	16	—	—	1	3450	—	—	10		
40	—	6	25	3	15	17	5	4	15	2	180	2	100	—	—	12		
51	1	—	16	9	9	3	—	4	30	2	10.026,70	1	100	—	—	10		
76	3	3	39	4	11	13	2	8	29	2	15.655,40	4	1200	—	—	18		
1561	156	66	747	109	341	152	41	4	179	421	41	417.006,08	35	34.811	76	19	464	

Tartu-Võru Rahukogu ringkonna kohtu-

Jaoskonna nimetus	Lõpetamata 1927. aastaks				Juure tulnud 1927. a.					Uurimistoimetused väljasid					
	Toimetusi	Nendes vastutusele võetuid	Nendes toimetustes vastutusele võetutest oli vahel all		Toimetusi	Nendes vastutusele võetud	Nende huigas alaculisi kuni 17. aast.	Nendes toimetustes vastutusele võetutest oli vahel all		Kokku toimetusi 1927. a.	Kuni 1 kuuni	Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta
			Meest	Naist				Meest	Naist						
Tartu tähts. asj. kohtu-uuriija . . .	4	—	—	—	12	12	—	4	—	16	3	4	2	3	4
" 1. jaosk. " . . .	16	—	—	—	204	77	1	31	2	220	78	114	19	6	3
" 2. " " " . . .	25	1	—	—	167	87	4	39	5	192	74	81	33	4	—
" 3. " " " . . .	24	4	1	—	166	54	2	16	—	190	101	70	15	3	1
" 4. " " " . . .	35	7	5	—	180	94	7	27	1	215	83	96	31	4	1
" 5. " " " . . .	27	1	—	—	142	79	2	13	2	169	45	74	35	14	1
" 6 ¹⁾ " " " . . .	46	6	1	—	59	44	2	18	—	46	25	38	22	17	3
Võru 1. " " " . . .	8	—	—	—	150	60	1	27	4	158	66	77	15	—	—
" 2. " " " . . .	22	7	9	—	114	58	—	18	6	136	51	75	8	2	—
Valga 1. " " " . . .	18	2	1	—	188	83	—	22	7	206	58	77	42	25	4
" 2 ²⁾ " " " . . .	16	6	2	—	21	6	—	—	—	16	7	23	6	1	—
Petseri 1. " " " . . .	26	17	9	—	160	44	—	21	2	186	75	71	28	12	—
" 2. " " " . . .	—	—	—	—	113	54	4	25	1	113	56	45	9	3	—
Kokku . . .	267	51	28	—	1676	752	23	261	30	1863	722	845	265	94	17

Rakvere-Paide Rahukogu ringkonna kohtu-

Narva 1. jaosk. kohtu-uuriija . . .	19	5	4	1	104	55	—	29	10	123	55	36	14	15	3
" 2. " " " . . .	25	24	4	—	84	51	—	20	5	109	52	25	12	12	8
Jõhvi " " " . . .	37	14	3	—	158	76	3	31	3	195	117	41	20	10	7
Rakvere 1. " " " . . .	26	7	—	—	202	133	3	38	8	228	66	93	47	17	5
" 2. " " " . . .	23	11	5	—	105	78	10	27	2	128	46	46	18	16	2
Tapa " " " . . .	15	6	—	—	170	86	3	41	4	185	131	42	10	2	—
Paide " " " . . .	20	4	1	—	185	135	3	35	4	205	103	75	20	6	1
Kokku . . .	165	71	17	1	1008	614	22	221	36	1173	570	358	141	78	26

Viljandi-Pärnu Rahukogu ringkonna kohtu-

Viljandi 1. jaosk. kohtu-uuriija . . .	29	12	6	6	194	95	1	7	29	223	76	81	38	19	9
" 2. " " " . . .	35	12	2	—	192	69	5	38	1	227	56	84	40	28	19
Pärnu 1. " " " . . .	39	11	6	1	188	96	6	22	2	227	78	84	48	17	—
" 2. " " " . . .	22	8	—	—	130	70	1	13	—	152	41	72	29	8	2
" 3. " " " . . .	40	20	1	4	168	70	—	17	1	208	47	75	38	35	13
Kokku . . .	165	63	15	11	872	400	13	97	33	1037	298	396	193	107	43

1) Likvideeritud 15. V 27.

2) Likvideeritud 28. III 27.

uurijate tegevuse aruanne 1927. aastal.

Lõpetatud ja kuuluvuse järele ära saadetud			Lõpetamata 1928. aastaks		Uurimistoimetustes tarvitusele võetud takistusabinõud														
Prokuröride	Rahukohtunik-kuudele	Teistele asutistele	Aralõpetamiseks saadetud toimetuste arv	Täiendamiseks tagasisaadetud toimetuste arv	Toimetusi	Nendes vastutusele võetud	Meest	Naisi	Isikutunnatuse äravõtmine ja allkirja võtmine mitmelahkumise ära	Politsei valve alla andmine	Kaemeeste vastutusele andmine	Nende poolt ettepanud vastutuse raha summa suurus		Kausijoni võtmine	Kausijoni summa		Kodune arest	Vangistus	
												Mk.	Pn.		Mk.	Pn.			Isikute arv
7	—	3	3	2	6	1	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	4
162	4	14	100	12	40	5	1	—	18	18	1	200.000	—	1	5000	—	—	33	
147	4	16	82	5	25	1	—	—	5	32	—	—	—	—	—	—	—	44	
157	12	3	113	5	18	4	4	—	29	7	—	—	—	—	—	—	2	16	
155	7	17	85	16	36	10	4	—	28	37	—	—	—	—	—	—	1	28	
135	2	2	79	6	30	5	3	1	34	27	1	148.474	—	1	25.000	—	—	15	
69	—	36	44	4	—	—	—	—	1	23	—	—	—	2	75.000	—	—	18	
138	3	8	83	10	9	2	—	—	9	22	1	200.000	—	1	40.000	—	—	26	
108	6	7	57	8	15	3	1	—	9	20	6	780.000	—	—	—	—	—	25	
150	8	8	79	24	40	2	1	—	13	36	2	300.000	—	4	657.005	—	—	28	
18	1	18	11	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	1	
125	6	19	77	28	36	9	6	—	3	3	1	3.352.200	—	—	—	—	—	29	
80	14	3	48	9	16	1	—	—	7	17	3	902.000	—	1	25.000	—	—	26	
1451	67	154	861	129	271	43	20	1	158	255	15	5.882.674	—	10	827.005	—	—	293	

uurijate tegevuse aruanne 1927. aastal.

86	5	3	24	26	29	9	4	—	3	12	—	—	—	—	—	—	—	39
90	10	2	45	15	7	1	1	—	7	12	—	—	—	3	90.000	—	—	25
146	20	10	86	12	19	2	—	—	14	31	1	6.878.723	—	4	75.840	—	—	37
173	10	10	82	16	35	7	—	—	24	56	4	3.424.568	—	—	—	—	1	46
91	6	9	36	9	22	4	2	—	20	13	8	1.742.006	—	—	—	—	—	34
156	11	4	86	13	14	7	1	—	14	20	—	—	—	—	177.341	—	—	45
171	17	3	78	5	14	3	1	—	31	62	1	—	—	—	—	—	—	39
913	79	41	447	96	140	33	9	—	113	206	14	12.045.297	—	7	343.181	—	—	265

uurijate tegevuse aruanne 1927. aastal.

197	5	11	100	40	10	2	1	—	27	40	1	100.000	—	11	546.000	—	—	36
157	14	8	87	25	48	9	4	1	18	46	1	530.582	—	4	740.000	—	—	39
154	12	9	68	18	52	2	—	—	36	18	3	1.005.000	—	10	110.000	—	—	24
111	9	—	66	40	32	2	—	—	10	52	—	—	—	—	—	—	—	13
135	22	9	87	23	42	8	2	—	30	29	3	853.888	—	5	290.000	—	—	23
754	62	37	408	146	184	23	7	1	121	185	8	2.489.470	—	30	1.686.000	—	—	135

kandmiseta, kui nende ülekannete kohta vastavat nõuet tähendatud teadaandes ega lepingus ei leidu.

20. mail 1927. a. Riigikogu poolt vastu võetud ja 2 juunil 1927 a. Riigi Teatajas väljakuulutatud „Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise-seaduse nr. 2“ (R. T. 1927 a. nr. 54, sead. nr. 62) § 20 määrab: „Käesoleva seaduse alusel riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade, eluaseme kohtade (ehituskruntide) ja juurelõigete kohta kinnistatakse põlise tarvitamise- või omandusõigus ning riigile kuuluv pandi- või ostueesõigus põllutööministri või ta voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele lisatakse vastav leping, mis alla on kirjutatud põllutööministeeriumi ja põliseks tarvitamiseks võtja või omandaja poolt. Viimaste allkirjad tõestab põllutööministeerium.“ Tähendatud seadus on oma iseloomu järele eriseadus ja kui niisugune tuleb kohaldada tema sõna-sõnalise mõtte järele. Selle seaduse § 20 määrab täpselt kindlaks need andmed, mille põhjal peab sündima põlise tarvitamise- ja omandusõiguse kinnistamine ja nimelt see peab sündima „põllutööministri või ta voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal“ ühenduses vastava lepinguga. Et aga samas seaduses ei leidu määrust, mille järele riiklikust maatagavarast lahutatava ja põliseks tarvitamiseks või omanduseks väljaantava maakoha peale tuleks üle kanda hüpoteekaarvõlad, mis kinnistusraamatute järele lasuvad selle kinnistussükse peal, mille külge lahutatav maakoh kuulub, ka sel korral, kui vastavat tingimust põllutööministri teadaandes ega esitatud lepingus ei sisaldu, siis ei ole ka säärasel korral seaduslikku põhjust seesuguse hüpoteekaarvõla ülekanmiseks lahutatava maakoha peale, nagu seda üldreeglina Not. Sead. § 311 nõuab. See vaade leiab endale toetust selles, et eeltoodud § 20 tema endises redaktsioonis (Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus, R. T. 1925 a. nr. 109/110, sead. nr. 46) määrab,

et „riiklikust maatagavarast väljaantavate maakohtade põlise tarvitamise- või omanduslepingud kinnistatakse Not. S. §§ 303 — 369 ettenähtud korras“, ja seega tegi kinnistusjaoskonnale kohuseks jälgida, et muu seas Not. Sead. § 311 eeskiri oleks täidetud igas juhtumis, kuid see tema kohustus on praegu ära langenud tähendatud § 20 muutmise tagajärjel Riigikogu poolt 1927 a. vastu võetud seadusega nr. 62. Nõuet, et põlise tarvitamise- või omandusõiguse kinnitamisel riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade peale tuleks käia, — peale § 20 eriti ettenähtud reegli, — veel Not. Sead. § 311 järele, § 20-es tema uues reaktsioonis enam ei sisaldu, millepärast ei ole ka enam põhjust Not. Sead. § 311. määruse käsitlemiseks mainitud õiguste kinnitamisel, seda enam et „Maaseaduse täiendamise ja muutmise Seadusega“ (R. T. 1925 a. nr. 95/96, sead. nr. 33) olid juba kõik riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maid koormavad hüpoteekaarvõlad riigi kanda võetud ja niiviisi täiel määral kindlustatud võlauskuja õigused ja huvid. Kui nüüd peafeselle veel arvesse võtta, et 1927. a. seaduse nr. 62 paragrahv 17 määrab, et maakoha ostmisel võlgujäänud summa kantakse esimese pandiõigusena kinnistusraamatusse esitatava lepingu põhjal, mis võib sündida ainult sel korral, kui lahutatav maakoh vabastatud on varem kinnistatud hüpoteekaarvõlgadest, siis peaks lõplikult ära langema igasugune kahtlus selles, et 1927. a. seaduse tõise mõtte järele kinnistus — peatõksuse koormavate hüpoteekaarvõlgade ülekanmiseks riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade peale seaduslikku alust ei ole. (R. Üldkogu t. nr. 66—1927).

Kuhu tuleb kaevata prokuröri peale, kes keeldub tõstmast kriminaal-jälgimist amet-alastes süütegudes?

Vastus: Kohtule, kellele ülesantud amet-alaste süütegude arutamine allub.

1917. a. Seaduse (Sead. ja Määr. Kogu 1917 a. nr. 86 § 492 ja nr. 261 § 1899)

jao I § 9-das on üldisest korrast erandina ette nähtud, et ametalase süüteo jäigimist algab selle kohtus prokurör, kellele allub ametaluse süüteo lahendamine ja et samale prokurörile ehk ka lähemale (jaoskonna) prokurörile esimesele edasitoimetamiseks antakse ka teadaanded ja kaebused ametalaste süütegude peale.

Loobub prokurör eraisiku või asutise kaebuse põhjal ametalases süüteos kriminaaljälgimise algatamisest, siis võib kaebaja 1917 a. seaduse jao I § 10 ja 11 põhjal selle prokuröri toimingute peale kaevata sellele kohtule, kellest oleneb ülesantud ametalase süüteo eest ametnikke kohtu alla anda. Kuid tähele pannes et Eestis on endine kohtualla andmise kord ära muudetud (R. T. nr. 5—1919 a), ja arvesse võttes põhiseaduse § 16, mille järele mingisugust eelluba riigiametnikkude kohtulikule vastutusele võtmiseks ei ole tarvis, tuleb otsusele jõuda, et 1917. a. Seaduse jao I § 11 ettenähtud kohtualla andmise kord, kui ka sama seaduse § 10 ettenähtud prokuröri peale kaebamise kord on ära muudetud ja et 1917. a. Seaduse jao I § 9 põhjal võib nüüd prokuröri peale, kes keeldub tõstmast kriminaaljälgimist ametalastes süütegudes, kaevata sellele kohtule, kellele ülesantud ametalase süüteo arutamine allub.

(R. Üldkogu t. nr. 701 — 1927 a.)

Administratiiv-osakond.

Kas kaitseväelased teenistuse ajal ja mõni aeg pärast kaitseväeteenistusest vabaks laskmist on isikumaksust vabad?

Vastus jaatav.

Sõjaväe teenistuse kohustuse Seadustiku (V. S. K. IV. köide) § 34. järele olid sõjaväelased teenistuse ajal ja ühe aasta jooksul pärast sõjaväeteenistusest vabaks laskmist igasugustest isikumaksudest vabad. Riigikogu poolt vastuvõetud Kaitseväeteenistuse Seaduse (R. T. nr. 43 — 1926 a.) maksamahakkamisega kaotas see seadusemäärus oma maksvuse 1 I. 1927 a. ja tema asemele as-

tus Kaitseväe teenistuse seaduse § 35, mille järele alalises kaitseväes teenivad kaitseväelased on teenistuse kestusel ja kogu selle aasta, mille kestel nad tegelikult kaitseväe teenistusest vabastatakse, kogukonna heaks võetavast isikumaksust vabad.

(R. Adm. t. nr. 512¹ — 1927. a.)

Kas alevivalitsus on kohustatud alevi piirides olevaid teid korras hoidma?

Vastus jaatav.

Aleviseaduse § 3. p. 1. järele on alevivalitsus kohustatud alevi piirides olevaid teid korras hoidma. Erandit mõne alevi piirides oleva tee kohta selles Aleviseaduse paragrahvis tehtud ei ole. Sellest tuleb järeldada, et alevivalitsus on kohustatud kõiki alevi piirides olevaid teid korras hoidma.

(R. Adm. t. nr. 575¹ — 1927. a.)

Mis tuleb mõista Kaitseväe Ohvitseride Teenistuskäigu Seadluse (R. T. nr. 37/38—1924 a) § 28. p. 7-as ettenähtud „teenistuse huvide“ all?

Seadus ise ei määra ära „teenistuse huvide“ mõistet, kuid selle all tuleb mõista üldisi teenistuse huve ja ühtlasi ka vastava ametkoha huve. Võib lugeda seadusepärases ohvitseri reservi üleviimist teenistuse huvides, kui ohvitser ei suuda oma ametikohuseid täita, mille all teenistuse huvid otsekohe kannatavad või ühel ehk teisel põhjusel on takistuseks üldisele kaitseväe teenistuse edukale arenemisele. Kuid teenistuse huvidele vastukäivaks ei või milgi kombel lugeda § 28. p. 7. kohaldamisel ohvitseri tegevust või ülespidamist, mis seadus ise lubatavaks ja õigeks, seega ka teenistuse huvidega kooskõlas olevaks on arvanud. Selles korras ohvitseri reservi üleviimist võib seadusepärases lugeda ainult tingimusel, kui see tõelikult on sündinud teenistuse huvides, aga mitte muudel põhjustel, mis teenistuse huvidele on võõrad või on ülemuse lihtsa äranägemise järele tehtud.

(R. Admt. nr. 529 II — 1927.)

Kas endise linnavalitsuse liikmetel on õigus uue linnavalitsuse valimistest osa võtta?

Vastus eitav.

Linna Seaduse (V. Val. S. ja K. Kogu nr. 157 — 1917. a.) § 124. järele valitakse linnapea ühes abiga ja linnavalitsuse liikmelega sama tähtaja peale, kui linnavolikogugi. Selle paragrahvi sõnalise väljenduse järele peaksid linnavalitsuse volitused lõppema ühes teda valinud linnavolikogu volitustega. Endise linnavolikogu volituste lõppemise momendist kuni uue linnavalitsuse moodustamiseni uue linnavolikogu poolt võib kesta lühem või pikem aeg. Sellel vabeajal ei või aga linna omavalitsuse tegevus seisma jääda. Seepärast peab arvama, et seaduseandja tahe linnavalitsuse volituste lõppemise momendi suhtes ei võinud niisugune olla, nagu see paistab § 124. sõnalisest väljendusest. Riigikohus, nagu endline Vene senaiki, asub seisukohal, et endise linnavalitsuse volitused kestavad niikaua, kuni uus linnavalitsus on valitud ja ametisse astunud. Kui endise linnavalitsuse volitused peale endise linnavolikogu volituste lõppu veel edasi kestavad, siis tekib küsimus, kas endise linnavalitsuse liikmed ka uue volikogu koosolekust volikogu liikme õigustega võivad osa võtta, nagu nad õigustatud olid endise volikogu koosolekutest osa võtma (§ 120). Samas § 120. on ette nähtud, et linnapea, tema abid ja linnavalitsuse liikmed ei või osa võtta palgamääramise küsimuste otsustamisest nende ametkohtade jaoks, millel nad asuvad (po sanimajemõm imi dolžnostjäm). Kui silmas pidades, et linnaseaduse § 123. järele linnavolikogu liikmete palgad peavad enne nende valimist volikogu poolt kindlaks määratama ja et sama paragrahvi mõtte järele linnavolikogu nimetatud isikute palku nende volituste kestusel muuta ei või, ning et linnavalitsuse liikmete palgad määratakse uue volikogu poolt, siis on selge, et linnaseaduse § 120. ettenähtud palkade määramise küsimuse otsustamisest osavõtmise keeld käib endise linnavalitsuse liikmete kohta. Sellest järgneb, et

linna seaduse § 120. mõtte järele võivad endise linnavalitsuse liikmed, kuni nende volitused veel lõpnud ei ole, uue linnavolikogu koosolekust üldse hääleõigusega osa võtta. Kui nad võivad osa võtta, siis tekib edasi küsimus, kas nad kõigist uue volikogu päevakorda võetud küsimustest võivad osa võtta. Eelpool on juba seletatud, et nad linnavalitsuse liikmetele palkade määramise küsimuste otsustamisest § 120. põhjal osa võtta ei või. Ja nagu eelpool toodud seletustest nähtub, võib selles paragrahvis jutt olla palkade määramisest ainult uutele linnavalitsuse liikmetele. Kui endise linnavalitsuse liikmed ei või osa võtta uue linnavalitsuse liikmetele palga määramise küsimuste otsustamisest, siis seda enam ei või nad osa võtta uute linnavalitsuse liikmete valimisest, sest vastasel korral võiks endise linnavalitsuse liikmete, kes uude linnavolikogusse ei kuulu, hääle mõjul uue linnavolikogu täidesaatva organile niisuguse ilme anda, mis linnavolikogu tahtele ei vasta. Kuid olenemata eeltoodud kaalutlusest tuleb tähendada, et linna seaduse § 115. on otsukohe ettenähtud, kes valib linnavalitsuse. Nimetatud paragrahvis on tähendatud et linnapea, tema abid, linnavalitsuse liikmed ja linna sekretär valitakse linnavolikogu poolt. Endise linnavalitsuse liikmed, kes uude linnavolikogusse ei ole valitud, kuigi nad linnavolikogu koosolekust linnavolikogu liikme õigustega (na pravah glasnõh § 120) osa võtavad, ei ole linnavolikogu liikmed.

(R. Adm. t. nr. 570¹ 1927. a.)

Tsiivil-osakond.

Ühisomanduses oleva talu võõrandamine ühe kaasomaniku poolt ja selle tehingu maksvus.

Pajusi vallakohus kinnitas 17. juulil 1914. a. surnud Jüri Kristjan'i pärijateks Tapiku mõisast lahutatud talukoha „Kople“ nr 13. peale tema pärijaid: leske Leena Kristjani, teise mehe järele, Valdmann ja lapsi — Ida-Marie Sauer'i, sünd. Kristjan, Johanna Vind'i sünd. Kristjan ja Johannes Kristjani, igat ühte 1/4

osas. Lepingu põhjal 26. juulist 1916. a. müüs Leena Kristjan „Kople“ talu 4200 rubla eest ära Hans Valdmann'ile ja viimane müüs aasta pärast talu edasi Karl Valdmann'ile. Et kostjad vabatahtlikult Karl Valdmanniga ostu-müügi lepingut sõlmida ei soovi, palub nõudja, neid kohustada alla kirjutama ette pandud lepingu kavale, kui nemad seda aga ei tee, siis nõudjale õigus anda lepingut ilma kostjate allkirjata ja nõusolekuta kinnistada. —

Viljandi-Pärnu rahukogu ja Kohtupalat rahuldasi nõude. Kohtupalati otsuse peale andsid kostjad Riigikohtule kassatsioonikaebuse. Selle kaebuse rahuldab Riigikohus ja tühistas kohtupalati otsuse järgmistel põhjustel: 1) Leping 26. juulist 1916 a. on tehtud ainult Leena Kristjani, pärastise Valdmann'i, nimel, ilma et seal mainitud oleks teisi kostjaid. Sel silmapilgul ei olnud Leena Kristjanil ka mitte volitust talu müümiseks teiste kostjate käest. Kui teistel kostjatel pärastpoole oli kavalsus kohta müüa, siis ei ole see kavatsus mitte Leena Kristjani poolt ja nimel juba teostatud müügi heaksvõtmine ja õigeks tunnistamine. Selleks oli igatahes erilist avaldust vaja, et nad nõus on

juba sündinud müügiga. Ka pärastisi volikirju, kus üldiselt on ära tähendatud volitus kinnisvarade müügiks Johanna Vind'i ja Johannes Kristjani nimel, ei saa enne seda sõlmitud lepingu heakskiitmiseks pidada. Leena Kristjan, pärastine Valdmann, ei ole kuni oma surmani ära kasutanud neid volikirju, ära müües nende põhjal kaaskostjatele kuuluva talu, vaid on talu ainult omal nimel kui enesele kuuluva ära müünud. Seda mitte tähele pannes on kohtupalat oluliselt rikkunud B. E. S. § 3111. 2) Mis puutub ida Sauer'i volikirjasse, siis võis-Ida Sauer niisuguse volikirja anda küll oma varanduste müügiks, mis tal Venemaal võisid olla, mitte aga kui abielus olev isik ilma mehe nõusolekuta nende kinnisvarade müügiks, mis tal Baltimaal olid. Baltimaal olevate kinnisvarade suhtes tulevad kohaldada kinnisvara asupaigas maksvad seadused (B. E. S. §§ XXXIII ja XXXIV). Liikumata varanduste müümise juures peab abielunaisel olema mehe nõusolek, kas võrandamise akti peal, või müümise volikirjal. Muidu võib naine sääraste lepingute täitmisest keelduda (Riigikohtu tsiv. osak. t. nr. 959. — 1927. a.). —

K i r j a n d u s .

Das Grundgesetz des Freistaats Estland vom 15. Juni 1920 übersetzt und mit Erläuterungen und Sachregister von Eugen Maddison und Oskar Angelus. Berlin. Carl Heymanns Verlag. 1928.

E. Maddison ja O. Angelus on nimetatud tööga annud välismaalastele väärtusliku allika tutvumiseks Eesti põhiseadusega ja üldse Eesti õigusliku korra põhilustega. Lühikeses sissejuhatuses on autorid ära märkinud ka enne põhiseadust väljaantud iseseisvat riiklikku korda määravad aktid, nimelt Maapäeva otsuse 28. nov. 1917, 24. veebruari 1918 a. manifesti ja Eesti Vabariigi Valitsemise ajutise korra 4. juunist 1919 a., ning kokkuvõtlikult esile toonud Eesti riikliku korra tähtsamad erioma-

dused. Põhiseaduse iga peatükk on varustatud üldiste selgitavate märkustega ja igale paragrahvile järgnevad erilised märkused, kus võrdluseks nimetatud vastavaid paragrahve teiste riikide uuemates põhiseadustes ja selgituseks ette toodud väljavõtteid Asutava Kogu protokollidest. Autorid ühtlasi seletavad, missugused põhiseaduse paragrahvid omavad nende arvamise järele positiivse õiguse normide iseloomu ja missugused kannavad deklaratiivset iseloomu, vajades elluviimiseks eriseadust. Üksikute para-

grahvide juures on ülesloetud kõik eriseadused, mis küsimust reguleerivad, ja ühtlasi ette toodud nende eriseaduste põhilauseid, mille juures autorid on ära märkinud, misugused seadused nende arvamist mööda ei ole kooskõlas põhiseaduse määrustega. Viimast liiki arvamiste avaldamisega on autorid siiski võrdlemisi tagasihoidlikud, vahest ainult tähendades, et teatava seaduse maksvus on küsitav. Peale väljavõtte Asutava Kogu protokollidest, võrdluste teiste riikide põhiseadustega ja oma teoreetiliste märkuste on autorid üksikute paragrahvide selgitamiseks esile toonud ka eesti õigusteadlaste poolt siin ja seal avaldatud arvamisi ning mõned Riigikohtu otsused. Autorite poolt antud seletused ei ole küll kõik üldtunnustatud, mõnes küsimuses on isegi Riigikohtu Üldkogu teisele seisukohale asunud, kuid see asjaolu iseenesest ei vähenda töö väärtust. Üsikutes küsimustes võivad arvamised alati lahku minna ja mõnes asjas on üldse vaevalt

loota üldist ühist arvamist. Kõrvale jättes vaieldavad seisukohad tahaks siin kohal ära märkida ainult ühe ebatäpsuse, mis silma puutunud. Märkustes § 69. kohta seletavad autorid, et Riigikohtu Üldkogu valib iga aasta riigikohtu esimehe ja osakondade juhatajad. Riigikohtu seaduse põhjal määrab Riigikohtu Üldkogu iga aasta riigikohtu abiesimehe ja üksikute osakondade juhatajad ja liikmed (R. T. nr. 82/83—19 a.). Riigikohtu esimees on valitud otsukohe Riigikogu poolt ja Riigikohtu Üldkogu teda ümber ei vali. Hoolimata seletuste lühidusest ja kokkuvõtlikkusest väärib E. Maddisoni ja O. Angeluse põhiseaduse saksakeelne väljaanne ka eesti õigusteadlaste tähelepanu, kes riigiõiguslikest küsimust huvitatud, sest meil puudub eestikeeles säärane põhiseaduse väljaanne ja riigiõiguslik kirjandus seisab meil peamiselt ajalehtede ja ajakirjade artikleis.

A. Palvadre.

Üleskutse ja palve.

Kuna Eestis sündivus aasta aastalt väheneb, siis peab Eesti Õigeenika Selts „Tõutervis“ tarvilikuks selle põhjusi lähemalt uurida. Selleks otstarveks pöörab ta rahva poole mitmeaastaste sellekohaste küsimustega, et teada igasuguste rühvakihtide arvamist.

Vastuste andmisel palub „Tõutervis“ igit isikut teatada ka oma perekonna seis (abiellus, lesk, vallaline), vanus, amet ehk elukutse ja elukoht (linn, maakond).

Küsimused on järgmised:

1. Kas peate rahvaarvu kasvamist Eestis tarvilikuks või mitte? Kui mitte, siis missugustel põhjustel?
2. Mida peate vähese sündivuse peapõhjusteks?
3. Mida peate tarvilikuks sündivuse tõstmiseks ette võtta:
  - a) Mida arvate lasterikaste perekondade toetamisest?
  - b) Mida arvate vallaliste (vanapoiste ja vanatüdrukute) erilisest maksustamisest?
  - c) Missuguseid teisi abinõusid peate tarvilikuks ette võtta?

Eesti Õigeenika Selts „Tõutervis“.

Tartu, Vallikrabi tän. 4.

1. märts 1928.

Vastutav toimetaja: F. Karlson.

Väljaandja: Tartu Õigusteadlaste Selts.

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia tän. nr. 35.

Tellimise hind: 4 kr. 50 s. aast. (8 nummert).
Üksik number 60 s.